«Народная Воля» в Facebook www.facebook.com/nv.online.info
в Vkontakte www.vk.com/nvonlineinfo

На прастор, на шырокі разлог
Выходзі, мой народ, грамадою...
Якуб КОЛАС

№ 71 (4631)

17 верасня 2021 г.
Выдаецца з ліпеня 1995 г.
на беларускай
і рускай мовах

Выдавец:УП «Народная Воля».
Кошт — свабодны.

Народная Воля

Вялікі дзякуй усім, хто падтрымлівае «Народную Волю» ў гэты надзвычай цяжкі час.
Рэдакцыя.

АКТУАЛИИ

Светлана КАЛИНКИНА

Разделенные

Впервые Беларусь празднует День народного единства. Но сколько ни говори «сахар», во рту слаще не становится.

Если, назначая праздник на 17 сентября, имели в виду объединение Западной и Восточной Беларуси в 1939 году, то это радостная для государства, но по-человечески сложная для многих белорусов и белорусских поляков дата. В моей семье, например, существует легенда, что прадед из Западной Беларуси очень хотел этого объединения и агитировал всю округу. Для конспирации он садил на воз местную чокнутую старуху и ехал к Ракову, к границе, за большевистскими листовками. Прадед хотел в Советы, потому что они обещали землю. Но обманули. Не дали. И, конечно, мы можем поговорить про большой обман, но вряд ли это задумывалось, когда в нынешнем году учредили новый государственный праздник День народного единства.

Очевидно, что после президентских выборов под посылом «народное единство» имелся в виду период нынешний. Вот только новый праздник оказался от реальности еще дальше, чем обещания большевиков. Ведь главный шаг к примирению и уходу от конфронтации так и не сделан. Я имею в виду политическую амнистию и прекращение репрессий. Оказывается, этому воспротивились силовики. Как объяснил Юрий Воскресенский, они опасаются новой волны протестов, если те, кто уже сидит, не покаются и не признают свою вину. Поэтому никакой амнистии и не случилось.

Хотя весь цивилизованный мир нас к этому призывает, призывают лидеры религиозных конфессий, но – нет. Силовики опасаются… Будто государства создаются для них и под них…

Алгоритм думания людей в погонах – известный. В свое время они хотели закрыть ночные клубы и разрешить торговлю спиртным только с 9.00 до 22.00. Дай волю – так они ввели бы график, по которому людям позволено выходить из дома. Ведь если заставить всех жить по командам «Направо!», «Налево!», «Кругом!», «Сесть!», «Встать!», то жизнь силовых ведомств становится намного проще. Только вот общества так выстраивать не получается. Сколько ни было в истории попыток – все заканчивались крахом. Потому что не желают мирные люди «Кругом!».

Не желают жить по команде.

Не хотят быть одинаковыми, усредненными, похожими...

Мы разные. Внешне, в привычках, в пристрастиях, в вероисповедании, в политических взглядах. И единение – это не подравнять всех дубинками под единый стандарт, а научиться сосуществовать в этой разности ради общей цели – своего государства.

Если десятки тысяч человек вынуждены бежать из страны – это разъединение. Если десятки тысяч прошли через тюрьмы или в них находятся – это чистки. Если в стране страшно высказать свое несогласие, свою позицию – это нечто, прямо противоположное примирению и единству.

Так, скажите, что мы празднуем?

Вот недавно по всем СМИ прошла информация, что судья Фрунзенского района Минска по фамилии Бугук наказала минчанку Викторию Лёвину штрафом в 920 долларов в эквиваленте за бело-красно-белый цвет волос. За бело-красно-белую одежду наказывали, за носки, за трусы на балконе… Но чтобы за цвет волос?! Это немыслимо для любой страны мира!!! Ну просто дикость!

Но ведь не останавливаются. И белорусский агитпроп уже открыто клеймит «нациками» и «фашистами» тех, кто за БЧБ. Причем идеологи уверены, что делают доброе дело, поступают по-государственному.

Но, господа-товарищи! А если по вашему примеру кому-нибудь придет в голову клеймить василек – неофициальный символ Беларуси и официальный символ нашего нового государственного праздника, Дня народного единства? Ведь именно василек являлся символом 22-й добровольческой кавалерийской дивизии СС «Мария Терезия»...

Вот только цветок ни в чем не виноват… Точно так же, как ни в чем не виноват бело-красно-белый флаг. Поэтому не надо по надуманному поводу делить белорусов на своих и врагов. Это точно не путь к единству.

Кстати, вы знаете, что по-научному василек называется centaurea – от слова «кентавр». Согласно древнегреческому мифу, цветок получил такое название после того, как с его помощью кентавр Хирон исцелился от яда змееподобного многоголового чудовища – Лернейской гидры – символа зависти, войн и раздора.

Вот бы и нам исцелиться, как в тех мифах!

Сегодня мы празднуем День народного единства, и именно василек – символ праздника. Но никакого единства нет. И в провластном лагере, и в оппозиционном одни разговоры: «Когда же прекратится эта охота на ведьм? Когда и кто исцелит нас от яда вражды?» Увы, пока ни одного шага к этому не сделано.

СЁННЯ – ДЗЕНЬ НАРОДНАГА АДЗІНСТВА

*Паразуменне мільёнаў людзей розных поглядаў можа быць пры адной умове: калі ў краіне будуць верхаводзіць не заангажаваная прапаганда ўладных структур альбо асобных палітычных груповак, не рэпрэсіўныя дзеянні з боку дзяржавы, а імкненне ўсіх-усіх – і шараговых грамадзян, і чыноўнікаў сярэдняй рукі, і кіраўнікоў найвышэйшага рангу – дзейнічаць у адпаведнасці з законамі, Канстытуцыяй, маральнымі прынцыпамі, ў аснове якіх – **ПРАЎДА** і **СПРАВЯДЛІВАСЦЬ.***

Менавіта гэтага і дабіваецца дэмакратычная супольнасць Беларусі.

ЗАКУЛІССЕ

Слёзы Вольгі Няфёдавай

Усе дзяржслужачыя ў нашай краіне даўно ведаюць няпісанае правіла: калі хочаш зрабіць кар'еру, мусіш спадабацца самаму галоўнаму начальніку. Любым спосабам. На нейкай нарадзе з яго ўдзелам хвалебны спіч выдай. На дажынках падзякуй за бацькоўскі клопат. На тэлекамеру дрыжачым голасам скажы пра гаранта стабільнасці і зберагальніка незалежнасці. Удасца, падфарціць – і хуценька палезеш ты па службовай лесвіцы туды, куды лезуць многія, з мылам і без мыла, забыўшыся на прыстойнасць і чалавечую годнасць.

Як мне здаецца, падобны шлях абрала сабе і акцёрка Купалаўскага тэатра Вольга Няфёдава, якой нядаўна Аляксандр Лукашэнка прысвоіў званне заслужанай артысткі. Чым жа яна яго заслужыла? Акцёрскім майстэрствам? Галоўнай роляй у спектаклі, які стаў адкрыццём на міжнародным фестывалі? А можа, яна была адзначана хоць бы айчыннай «Крыштальнай Паўлінкай» – тэатральнай прэміяй, якая сведчыць: ты – лепшая ў прафесіі? Ды не. Нічога з пералічанага з Вольгай Няфёдавай не адбылося.

А адбылася слёзная сцэна ў знішчаным тэатры, калі туды завітаў Аляксандр Лукашэнка з дзіўным падарункам – гарэлачным наборам, які і быў уручаны старажылу тэатра Генадзю Аўсяннікаву. Можа, хацеў з ім выпіць на памінках тэатра, які разам з усім народам узбунтаваўся пасля сфальсіфікаваных прэзідэнцкіх выбараў? Цяжка сказаць. Але тое, што ў той сумнаваты момант ён выглядаў падазрона вясёлым, прызнаўшыся, што не шкадуе пра загублены тэатр, – гэта бачылі і чулі ўсе.

І вось якраз тады Няфёдава, мне паказалася, і датумкала, што настала яе зорная хвіліна. Абрынуўшы на Лукашэнку непрыхавана падхалімскі спіч, нагаварыўшы яму самых неверагодных кампліментаў, акцёрка эфектна пусціла слязу. Эфект той выглядаў танненька, сляза была менавіта акцёрскай, але гэта ўжо, як кажуць, дробязі.

Неўзабаве сярэдняй рукі акцёрка, якая не выканала ніводнай галоўнай ролі і не паставіла ніводнага ўласнага спектакля, была прызначана галоўным рэжысёрам Купалаўскага тэатра (?!). На месца заслужана праслаўленага Мікалая Пінігіна, на чые спектаклі («Тутэйшыя», «Пінская шляхта», «Ідылія», «Кароль Лір») заўсёды валам валіў народ. Паставіць нешта падобнае новая кіраўніца і не замахваецца. Яна спрабуе, набраўшы ў штат таго, хто пад руку трапіўся, рэанімаваць старыя (чужыя!) спектаклі, па сутнасці, паразітуе на дасягненнях папярэднікаў. Наўрад ці і стаўшы заслужанай артысткай, Няфёдава сыграе ці паставіць што-небудзь шэдэўральнае. Вышэй галавы не скочыш. Талент разам з пасведчаннем не выдаецца.

І ўсё ж аддамо ёй належнае. Своечасова паплакацца ў камізэльку каму трэба – гэта таксама своеасаблівы талент.

У беларускім тэатральным закуліссі, кажуць, ужо прыжыўся выраз «слёзы Няфёдавай» – беларускі адпаведнік «кракадзілавых слёз», што азначае прытворныя, фальшывыя пачуцці.

З чым мы і віншуем новаспечаную заслужаную артыстку.

Антон ЗАГОРСКІ.

Сёння, 17 верасня, у Кіеве, Варшаве і Вільнюсе пройдуць акцыі салідарнасці з затрыманымі ў Беларусі праваабаронцамі…

СУМНА!

Больш за 1600 крымінальных спраў узбуджана ў Мінску пасля масавых пратэстных акцый

І ні адной – супраць тых, хто іх справакаваў фальсіфікацыямі на выбарах.

Сяргей Паско, начальнік упраўлення Следчага камітэта па г.Мінску, паведаміў па тэлебачанні, што толькі ў сталіцы ўзбуджана больш за 1600 крымінальных спраў супраць удзельнікаў масавых мерапрыемстваў. Пад вартай толькі па адной крымінальнай справе знаходзіцца каля 50 чалавек.

Сумна, што і казаць! Людзі выйшлі адстойваць справядлівасць, свае законныя правы на волевыяўленне, а трапілі за краты. Пры гэтым, заўважце, ні адной крымінальнай справы супраць тых, хто беспрэцэдэнтнымі парушэннямі заканадаўства падчас правядзення прэзідэнцкіх выбараў справакаваў людзей на масавыя пратэстныя акцыі.

Вадзім КУЖАЛЬ.

З-ЗА КРАТАЎ

Эдуарду Бабарыку забаранілі ў камеры займацца ёгай

Экс-кіраўнік ініцыятыўнай групы прэтэндэнта на пасаду прэзідэнта Віктара Бабарыкі знаходзіцца ў следчым ізалятары ўжо больш за год.

Эдуард Бабарыка – заснавальнік краўдфандынгавай пляцоўкі «Улей» і сузаснавальнік пляцоўкі «MolaMola».

Яго разам з бацькам затрымалі і змясцілі ў СІЗА КДБ 18 чэрвеня 2020 года. Эдуард Бабарыка абвінавачваецца паводле ч.2 арт.243 КК Беларусі (ухіленне ад выплаты падаткаў у асабліва буйным памеры), яму пагражае да 5 гадоў абмежавання волі.

Пакуль не вядома пра дату пачатку працэсу, але, мяркуючы па лістах на волю, Эдуард не губляе бадзёрасці духу.

«У мяне навін асаблівых няма, пакрысе рыхтуемся да зімы, – напісаў ён свaёй сяброўцы **Аляксандры Зверавай**. – *Збіраем цёплыя рэчы.*

Дазвол на занятkі спортам я так і не атрымаў (забаранілі займацца ёгай у камеры), але працягваю бегаць падчас прагулкі. Адціскаюся, прысядаю, раблю выпады, а таксама накачваю трыцэпс, біцэпс і шырокую мышцу ў пары з суседам пры дапамозе ручніка.

Кніг, на жаль, у чарговы раз купіць не атрымалася, але я чытаю Стывена Кінга на англійскай мове і перачытваю «Структуру Рэальнасці» Дэвіда Дойча.

Увогуле, са мной усё добра...»

Сяргей ЗАБЛОЦКІ.

ЗАКУЛИСЬЕ

Сергей СКРЕБЕЦ: «Кому мы сделаем лучше, если назло маме отморозим уши?»

*Бывший депутат Палаты представителей и бизнесмен **Сергей Скребец** в минувшие выходные принял участие в Минском полумарафоне – пробежал дистанцию длиной в 21,1 километра. Фото с медалью Сергей выставил на своей странице в «Фейсбуке». И моментально получил кучу негативных отзывов: мол, ну как можно было участвовать в этом «лукашистском марафоне»?! Некоторые без всякого этикета высказывались довольно резко, называли Сергея «ябатькой», заявляли, что он «прямо на бегу переодел тапки» и что такого от него точно никто не ожидал. «Народная Воля» спросила, что обо всем этом думает сам Сергей Скребец.*

– Сергей, ну вы крутой – далеко не каждый в ваши годы замахнется на такую дистанцию!

– Да уж, пришлось немного поупираться…

– Но вы же читали все ругательные комментарии, которые написали в ваш адрес?

– В принципе, я предполагал, что так будет…

Я пропагандирую здоровый образ жизни, что в этом плохого? Суть этого фото с медалью – пора перестать пить дешевые чернила, надо начинать заниматься своим здоровьем. Тогда все доживут до светлого будущего, в том числе и эти диванные комментаторы.

– Вас упрекают в том, что своим участием в полумарофоне вы якобы поддерживаете нынешний режим…

– Когда я был за решеткой, всем этим людям было плевать не только на меня, но и на то, что происходит в стране. А сейчас, видите ли, они проснулись после прошлогодних событий. А для меня, в общем-то, ровным счетом ничего не изменилось.

Более того, я знал, что будет шквал таких негативных комментариев. И жене сказал: сейчас опубликую свою медаль – и посыплются комментарии. Она улыбнулась, говорит: да нет, никто даже не обратит внимания. С точки зрения некоторых, оказывается, плохо, что я пробежал 21 километр…

– Некоторые политики удаляют негативные комментарии из соцсетей…

– Я не буду удалять, пусть всё останется.

– Некоторые отказывались от участия в полумарафоне…

– Ну и дураки. Ну давайте откажемся от здорового питания, от спорта – назло врагам. Кому мы сделаем лучше, если назло маме отморозим уши?..

– А что вы вообще думаете про нынешнюю политическую ситуацию?

– Мне, например, нравится, что у нас газ

будет по 128 долларов за тысячу кубометров, а не по 750.

Понимаете, у правительства есть определенные задачи, которые оно должно выполнять: нужно создать условия, чтобы люди могли иметь работу, зарплату, чтобы у них была крыша над головой. Это самые основные, базовые вещи, которыми занимается любое правительство в любой стране. Независимость заключается и в том, чтобы самим накормить свой народ. А кто под каким флагом бегает – это второстепенное.

– Вы раньше партию пытались создать. Сейчас, как я поняла, политикой уже не занимаетесь?

– Нет. Скажу так: меня уже победили. Не сломали, а именно победили.

Понимаете, у каждого есть свои обучающие программы. Я как из тюрьмы вышел – мне всё так нравится вокруг. Жизнь, свобода…

– С этим даже и спорить трудно… Сегодня тем, кто в тюрьмах, предлагают написать прошение о помиловании. Как вы к этому относитесь?

– Нормально. Мне тоже в свое время предлагали, но я не писал. Я тогда очень злой был. А сейчас бы написал.

– А что поменялось?

– Может, возраст: мне скоро 60 лет. А может, мудрость. Я много где был, весь мир объездил, в Тибете был – лучше Беларуси места нет. Здесь надо жить.

Из личного дела

Сергей Николаевич Скребец родился в 1963 году.

Бывший генеральный директор ЗАО «Торговый дом БелБабаевское».

В 2000 году был избран депутатом Палаты представителей, возглавлял депутатскую группу «Республика». Летом 2004 года «республиканцы» Валерий Фролов, Владимир Парфенович и Сергей Скребец провели многонедельную голодовку в знак протеста против отказа руководства Палаты представителей вынести на рассмотрение поправки в избирательное законодательство. 14 февраля 2006 года Сергей Скребец был осужден на два с половиной года лишения свободы по обвинениям экономического характера. В знак протеста против выдвинутых обвинений Скребец провел четыре голодовки, одна из которых длилась 40 дней. По амнистии срок наказания был сокращен на один год. Вышел на свободу 15 ноября 2006 после полутора лет заключения. За время заключения Сергей Скребец потерял 30 килограммов.

Принимал участие в нескольких кампаниях по выборам президента Беларуси.

Женат, отец двух детей.

Марина КОКТЫШ.

ПАМЯТЬ

…Как личное прикосновение Бориса Луценко с Небес

Надгробный памятник легендарному театральному режиссеру народному артисту Беларуси **Борису Ивановичу ЛУЦЕНКО**, который открылся вчера, 16 сентября, на Восточном кладбище Минска, – возможно, один из самых поэтичных на территории нашего главного государственного некрополя. На светлом камне из-под бронзового крыла ангела проступает легкий профиль Мастера. Но проступает лишь иногда, лишь в солнечную погоду, когда свет падает на камни под определенным углом. Такой минуты, конечно, еще надо дождаться… Но, увидев ускользающий профиль режиссера, вы наверняка почувствуете его благословение. Как личное прикосновение с Небес…

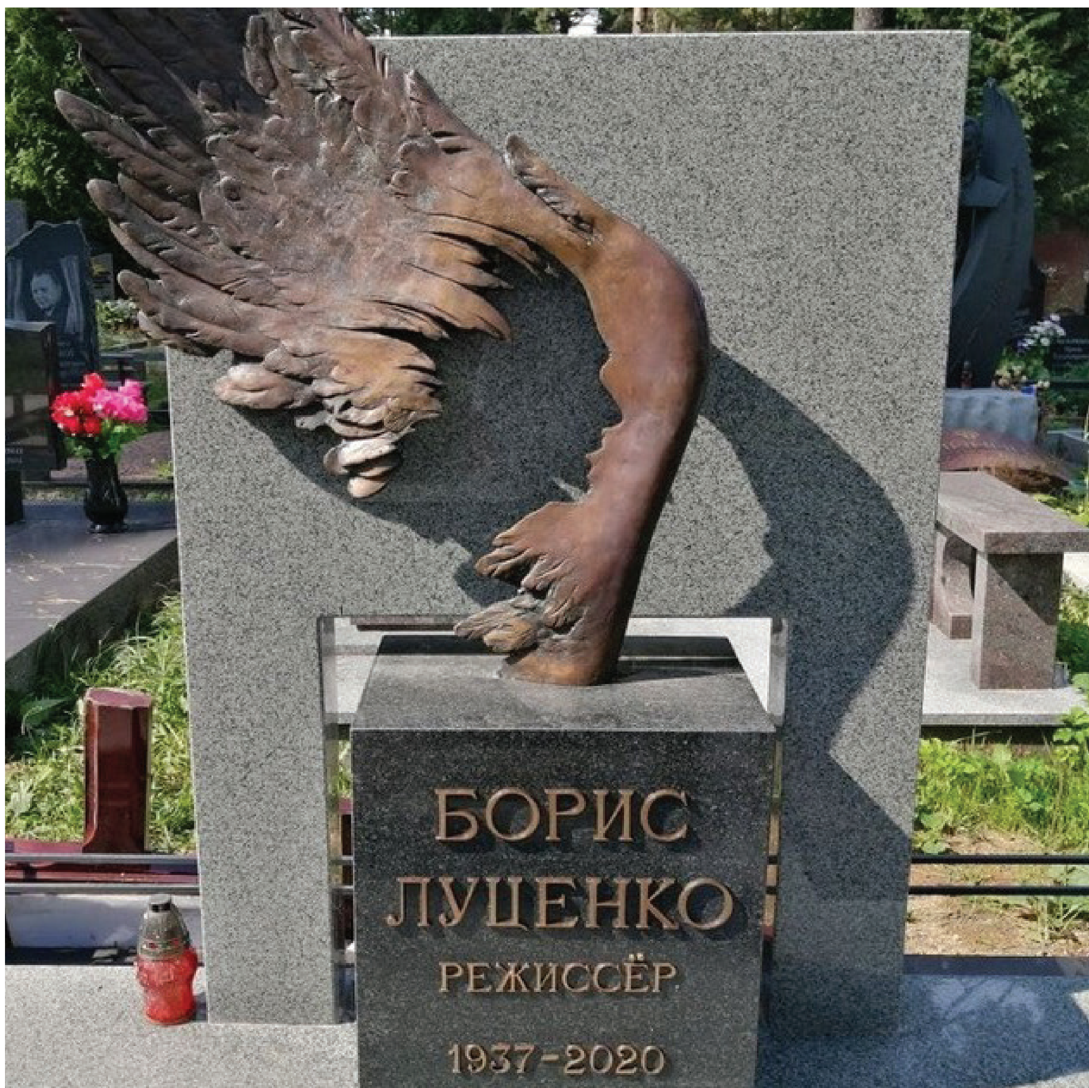
Памятник создан по проекту сценографа **Вениамина Маршака**, многолетнего творческого единомышленника Бориса Ивановича Луценко. Исполнил замысел скульптор **Евгений Добровольский**.

Работа над памятником шла без участия Министерства культуры, только под личным патронажем вдовы режиссера **Людмилы Петровны Луценко**. Во-первых, в министерстве немалая очередь на установку памятников народным артистам и художникам. А Людмила Петровна – человек выдающихся волевых качеств, она решила, что памятник должен появиться в срок – через почти полтора года со дня смерти, а не позже. Во-вторых, государственное учреждение обязано объявить творческий конкурс, собрать жюри, и не известно, выиграл бы проект Маршака в этом конкурсе или нет. А вдова всё взяла в свои руки – вплоть до оплаты. Денег было, конечно, в обрез, но зато полная свобода выбора. И уверенность, что покойный муж, ушедший полтора года назад в мир иной, одобрил бы ее поведение.

Со сценографом Вениамином Самуиловичем Маршаком режиссер проработал полжизни, они поставили немало спектаклей, стали в результате близкими товарищами. Накануне открытия памятника Вениамин Самуилович поделился своими воспоминаниями о режиссере:

– Борис Иванович был великим фантазером и в тоже время сомневающимся человеком. Все идеи он вынашивал очень долго, я приносил ему, как правило, по 10–15 проектов сценографии к спектаклю. Наш творческий процесс был очень трудоемкий, затратный, но бесконечно интересный. Луценко отличала приверженность к метафоричности, обычно он очень далеко уходил от сюжета пьесы в параллельные миры, искал там новые смыслы. Поэтому и мои декорации получались не бытовыми, а на уровне знаковости. Меня как сценографа Луценко стимулировал к неординарности, к разрушению стереотипов. Это было, порой, чревато творческими конфликтами, но мы смогли сохранить теплые дружеские отношения.

– Вспоминаю, как делали спектакль «Деметриус» по пьесе Фридриха Шиллера, – продолжал Маршак. – Он позвонил: «Срочно приходи! Через месяц этот спектакль поедет на фестиваль в Германию». Когда требовалось, он умел концентрироваться и блеснуть моментально, не мурыжа себя и меня. Спектакль начинался с огня. В прямом смысле слова. В центре сцены висел маленький портрет Лжедмитрия. Вдруг он вспыхивал и сгорал на глазах у зрителя. Эффектно и аллегорично. Конечно, открытый огонь в театре запрещен. Но тогда, в начале 1990-х, мы добились разрешения, хотя сейчас со своим опытом я никогда не решился бы на такое, потому что это очень опасно. Но Борис Иванович – человек огромного влияния и заслуг. Авторитет сделал свое дело, ради искусства даже пожарники пошли нам на уступки.

– Однажды мы поехали с Луценко в Гамбург от Чернобыльского фонда. И у меня там случилось заражение крови: порезанный палец, думал, что ерунда, пройдет, а попал на операционный стол. В общем, меня забрали в больницу. Было очень одиноко в чужой стране, совершенно один, только отошел от наркоза. Но утром в палате вдруг открывается дверь и заходит Борис Иванович Луценко. А в руках у него корзиночка с персиками… Хотя у меня с ним в тот период были еще очень официальные отношения, но вот какой он был человек. Почти 30 лет прошло, а я помню об этом, – со светлой печалью рассказывал Вениамин Самуилович.

– Как бы самонадеянно это ни звучало, но я не сомневался, что памятник Луценко должен делать я. И когда ко мне обратилась Людмила Петровна, я имел уже в голове готовые наброски. В последние годы я очень сблизился с Борисом Ивановичем, знал все его замыслы. Он не всё смог довести до конца, сам признавался, что силы на исходе. Такой уж он был художник – его одолевали бесконечные сомнения. Это определяющая черта его творческого характера. И прочитать профиль Луценко на памятнике тоже довольно сложно. Он лишь иногда на крыле будто спускается к нам с Небес… В этом мой замысел: режиссера нет среди нас. Лишь изредка на камне можно увидеть его ускользающий профиль.

Елена МОЛОЧКО.

SOS!

По стане на жнівень 2021 года знешні доўг Беларусі складаў 18,3 мільярда долараў.

ЧАСТНАЯ ЖИЗНЬ

Анатолий Шумченко попал в больницу с пневмонией

У главы недавно ликвидированного общественного объединения «Перспектива» поражено 25 процентов легких.

«У меня первые 4 дня температура сбивалась, потом – нет, поэтому я вызвал скорую помощь и поехал в больницу, меня госпитализировали», – рассказал Анатолий.

В больнице ему ставят капельницы и делают уколы в живот от тромбоза. По его словам, в палате с ним лежит мужчина, который был вакцинирован «Спутником», но у него также одышка и поражение легких.

Анатолий Шумченко не делал прививку от коронавируса и раньше им не болел.

ТЕМ ВРЕМЕНЕМ

Дмитрий ШЕВЦОВ,
главный врач 1-й городской клинической больницы:

«Сохраните свою жизнь – сделайте прививку!»

Дмитрий Шевцов рассказал, сколько привитых пациентов сейчас находятся на лечении в клинике.

«У нас в Беларуси началась очередная волна ковид-инфекции, – *рассказал Шевцов на своей страничке в «Фейсбуке».* – Мы упорно продолжаем игнорировать здравый смысл и призывы пройти вакцинацию. В 1-й клинике г.Минска 209 пациентом с диагнозом COVID, из них только 10 (десять!) человек, которые привиты. И это одни из самых легких пациентов из всех.

Остановите волну ковида! Сохраните свою жизнь – сделайте прививку!»

АВТОРИТЕТНО

Никита СОЛОВЕЙ:

«Вакцинируйтесь!»

На днях врач-инфекционист **Никита Соловей** опубликовал у себя на странице в «Фейсбуке» свой результат анализа на антитела к COVID-19. Сделал он это спустя почти 6 месяцев после вакцинации с надеждой, что это может помочь сомневающимся в решении вопроса, вакцинироваться или нет. Никита Соловей прививался вакциной Гам-КОВИД-Вак («Спутник V»).

Доктор считает, что российская вакцина свою функцию выполняет на отлично.

«Об этом свидетельствуют и научные публикации, и отчеты регулирующих органов различных стран, и наш собственный опыт вакцинации сотрудников инфекционной больницы, и единичные случаи появления вакцинированных в стационарах для COVID-19, – говорит Никита Соловей. – *Равно как работают и другие вакцины.*

Заболеваемость пошла вверх, стационары вновь постепенно перепрофилируются, тяжело болеют дети и всё более молодые взрослые без каких-либо факторов риска, а в каждом из регионов страны не вакцинированы и 20%. Многие наши пациенты с COVID-19 говорят, что, вернувшись в прошлое, обязательно вакцинировались бы. К сожалению, некоторые из них или инфицировавшиеся от них родственники уже никогда не смогут сделать ни одной вакцины... Подумайте об этом еще раз и примите одно из самых правильных решений на сегодняшний день – вакцинируйтесь!»

А вот что говорит Никита Соловей по поводу китайской вакцины «Синофарм»: *«Все вакцины защищают от тяжелых и осложненных форм заболевания, сейчас это самое главное. К сожалению, многим заболевшим пациентам до сих пор не можем помочь, как бы ни старались, вирус явно меняется, и старые закономерности перестают работать, а на поиск новых надо время, которого у наших пациентов нет. Гораздо проще предотвратить заболевание, в том числе вакцинацией».*

БЛИЦ

А вы делали прививку от коронавируса?

Доктор экономических наук **Борис Желиба** старается не поддаваться коронавирусной панике.

– *Я не прививался и не собираюсь,* – говорит Борис Николаевич. – *По правде говоря, не очень я доверяю прививкам. И – тьфу-тьфу-тьфу – второй год уже коронавирусом не болею. Поэтому большого смысла в прививке не вижу. Если заболел бы, то заболел бы давно уже. И маску практически не ношу. В транспорте иногда надеваю, когда много людей. Я вообще стараюсь не загоняться на эту тему. Меры дистанцирования соблюдаю, но тоже без большого фанатизма.*

Слава Богу, у меня никто из друзей и близких не болел коронавирусом.

Экс-глава концерна «Амкодор» **Василий Шлындиков** на днях сделал вторую прививку от ковида.

– *Побочных действий на себе не ощутил,* – рассказывает Василий Михайлович. – *В Минске уже снова появилась китайская вакцина – мне кажется, она еще и лучше, тем более она признана Всемирной организацией здравоохранения.*

Я долго сомневался, колоться или нет. А потом всё-таки решил сделать прививку. Решил: может, и вправду болезнь будет легче протекать, если заболею. Мне, кстати, повезло – я не заразился, хотя дочь и зять переболели.

Экс-глава Нацбанка Беларуси **Станислав Богданкевич** тоже привился российским «Спутником».

– *У меня жена давно привилась, и старшие дети тоже, один я оставался непривитым,* – говорит Станислав Антонович. – *Я не болел коронавирусом, но, когда везде стали рассказывать, что прививка облегчает течение вируса, это на меня повлияло, и я решился на укол. Побочных действий никаких не было – я даже и не заметил, как меня укололи, совсем не больно было.*

У меня друг недавно умер – Анатолий Дудкин. Он тяжело болел ковидом, лежал больше месяца в больнице. Потом вроде бы выздоровел, но у него случился микроинсульт. В общем, всё одно к одному...

Марина КОКТЫШ.

ВІНШУЕМ!

Сяргей ЗАКОННІКАЎ:

«Радуюся кожнаму дню – не толькі юбілейнаму...»

Учора вядомы беларускі паэт, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі імя Янкі Купалы адзначыў 75-гадовы юбілей. Народная Воля» павіншавала яго з гэтай датай...

– Я заўсёды ваюю з юбілеямі, – *шчыра прызнаецца Сяргей Іванавіч.* – У мяне ў адным з вершаў нават ёсць такія радкі:

Хтось млее на банкетах і прамовах,
Дзе змешаны гарэлка і ялей...
А мне абрыдлі
Два варожых словы:
Адно – цэйтнот,
Другое – юбілей.

Ды і часы прыйшлі такія, што не да святкаванняў. Я зараз пасля аперацыі знаходжуся на строгім каранціне, мой хірург-кардыёлаг сказаў так: «Ты, брат, нават не варушыся. Сядзі спакойна дома, пішы і не надумайся бегаць па сваіх тусоўках». Але цяпер і так усё пазакрывалі – бегаць няма куды.

Таму сустрэў юбілей у каранціне і адначасова ў радасці, што ў мінулым годзе напісаў пяць паэм, іх паспелі надрукаваць, а ў юбілейны дзень мне падарылі кнігу «Вечны пароль».

– А чаму вы так скептычна ставіцеся да ўсіх юбілеяў?

– І без святкаванняў ведаю, што пражыў дастаткова неблагое жыццё, а таму сёння радуюся іншаму. Найперш – што ў мяне ёсць дзве цудоўныя дачкі, не менш выдатныя ўнук і ўнучка. А ўжо з гэтага вырастае ўсё астатняе – і паэзія, і гэтак далей. Паэзія вырастае ад гэтага неба, ад дзетак, што бегаюць пад акном і шчабечуць.

Таму радуюся кожнаму дню – не толькі юбілейнаму. Устаю рана, кладуся позна. Пацію нешта раблю. Пішу паралельна адразу чатыры кнігі.

– Як вы сябе пачуваеце ў 75 гадоў?

– Як ужо казаў, не так даўно мне зрабілі аперацыю на сэрцы, якая цягнулася шэсць з паловай гадзін. З улікам гэтага сёння і жыву, нічым не злоўжываю. Маю на ўвазе не толькі забарону на тытунь і алкаголь. Неабходна здаровае харчаванне і спакойная абстаноўка. Па меры таго, што можна рабіць, я і раблю. Таму кожны дзень, які мне даецца вышэйшай воляй, сустракаю з удзячнасцю і радасцю.

– Каб захоўваць душэўны спакой, ніадрэнна было б яшчэ і штодзённыя навіны не глядзець і не чытаць...

– Думаю, наогул стварыць вакол сябе інфармацыйны вакуум немагчыма, але я, напэўна, больш спакойна ўспрымаю тое, што сёння адбываецца ў краіне, чым іншыя.

Справа ў тым, што яшчэ ў 1994 годзе я ведаў, чым усё закончыцца, і публічна пра гэта казаў і пісаў. Нагадваў, што з тымі кадрамі, якія ўварваліся ва ўладу, мы абавязкова прыйдзем да «бананавай рэспублікі». Прыкладна гэта зараз і маем.

Усе тыя філасофскія і чалавечыя роздумы, што я амаль 27 гадоў друкаваў у СМІ, яны, на жаль, практычна ўсе спраўдзіліся. І мне ад гэтага ніякай радасці няма.

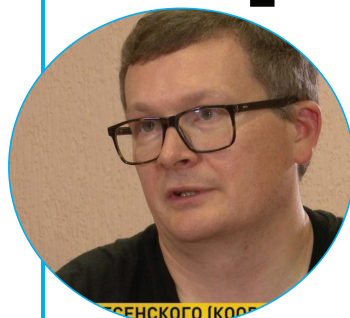
З іншага боку, я ніколі не складваў рукі і ніколі не губляў аптымізму. Лічу, што ў гісторыі чалавецтва былі і горшыя часы. Перажылі іх – перажывём і гэта. Я больш спадзяюся на нашу прыродную натуру і сілу беларускага роду. Беларусы ўсё-такі – надзвычай цягавіты народ...

Алесь СІВЫ.

ИЗ ПЕРВЫХ УСТ

Юрий ВОСКРЕСЕНСКИЙ:

«У меня была задача отработать в кулуарах...»

«Народная Воля» расспросила директора информационно-аналитического учреждения «Круглый стол демократических сил» политолога Юрия Воскресенского о том, какие спецслужбы пытались его вербовать на недавнем Экономическом форуме в Польше.

Поездка Юрия Воскресенского в Польшу вызвала большой резонанс. Многие недоумевали: мол, кто его туда пригласил, кто выдал визу?

«Они говорили о том, что если ты проведешь в Польше пресс-конференцию, то это будет мировая сенсация, тебе автоматически выдадут паспорт Евросоюза, и ты озолотишься», – рассказывал Юрий Воскресенский в программе «ОбъективНо» о том, что происходило в кулуарах форума. По его словам, он отказывал дважды: в первый раз – *«известному политологу»*, во второй – представителям антикризисного управления. Правда, Юрий Воскресенский никаких конкретных фамилий не упоминает.

– Юрий, а почему вы не назвали конкретных имен тех, кто делал вам подобные предложения?

– Я хочу, чтобы эти люди сохранили свое лицо. Зачем их лишний раз подставлять? Я эту тему не комментирую.

– Вы говорили, что вас пытались завербовать...

– Нет, я так не говорил. Это телеведущий Дмитрий Бочков сказал. Я говорил о том, что мне просто поступило такое предложение – примкнуть к другой стороне. Вербуют агентов, а из меня какой агент с учетом моей коммуникабельности?

– Дмитрий Бочков хорошо подметил: вы регистрировались на форум как политзаключенный, а уезжали как полковник КГБ...

– Но я действительно был политзаключенным, это признано всеми правозащитными организациями. А бывший министр внутренних дел Польши Бартоломей Сенкевич заявил, что я полковник КГБ.

– Глава белорусского КГБ Иван Тертель зарплату вам не предлагал?

– Ну вот пойду просить, чтобы хоть зарплату дали *(смеется)*.

– А почему вы не выступали на форуме?

– Потому что у меня была задача отработать в кулуарах. Зачем мне выступать и агитировать за советскую власть? Я общался неформально с теми, кто понимает, что такое политика, кто заинтересован в нормализации белорусско-польских отношений.

– А может, надо было взять слово? А то, получается, зря ехали...

– Зачем? Может, возникли бы какие-то эксцессы, конфликты. Мы нативно продвигаем нашу повестку. Приехали с триумфом и уехали победителями.

– А в чем заключается ваша победа?

– В отношении меня готовилась провокация. А если провокация не удалась – значит, я все-таки победитель, к тому же я был не на своей территории.

– А что вы имеете в виду под провокацией? В эфире рассказывали, что вас якобы собирались зеленкой облить... Откуда у вас эта информация?

– Я читал их форумы, могу вам скрины скинуть. Там сотни комментариев, узнаете много нового про светлые лица демократии.

– А почему вы уехали с форума раньше?

– Я отработал все три дня, но на панель с Латушко не пошел, зная о готовящейся провокации.

– Руку друг другу не пожали?

– Я проходил мимо, и он проходил мимо. А вообще по этикету руку должен жать первым тот, кто старше, а Латушко старше меня.

– Не названы имена тех, кто пригласил вас в Польшу.

– Официальная версия – что визу мне никто не выдавал, на форум никто не приглашал, и в отель, в котором я жил, никто не заселял. И поэтому, чтобы сохранить людям лицо, я придерживаюсь этой версии.

– Ну бред же.

– Я думаю, если бы они узнали, кто меня приглашал, то у них случилось бы кратковременное расстройство здоровья.

– Так почему вы не называете имен?

– Я свято соблюдаю договоренности. Но, поверьте, это был высочайший уровень.

– Столько туману напустили, что точно подумаешь: Воскресенский – агент нескольких разведок. И тому обещал молчать, и этому...

– Я как Мата Хари, главное, чтобы так не закончить *(смеется)*.

На самом деле вся эта история обнажает скудоумие многих. Говорить, что меня никто не приглашал и всё остальное, хотя все анкеты одобряет организационный комитет.

– В кулуарах с кем вы общались?

– С польскими политиками и журналистами, с премьером одной из восточноевропейских стран.

– Как его имя?

– Не хочу, чтобы этот премьер потом оправдывался. Я стараюсь, чтобы мое присутствие никому не доставляло беспокойства. Могу сказать, что всех своих целей я достиг.

– А пресс-конференцию почему отказались провести? Ведь вы могли говорить там о чем угодно.

– Потому что серьезная международная политика, которая мне сейчас интересна, предполагает не громкие заявления, а тихую кропотливую работу по нормализации межгосударственных отношений. Я это прекрасно понимаю, поэтому никаких пресс-конференций проводить не хочу.

– Говорили, что ваша поездка в Польшу связана с возможным освобождением Анжелики Борис и Андрея Почобута...

– С большой долей вероятности могу сказать, что этот вопрос находится на финальной стадии успешного завершения.

Марина КОКТЫШ.

ПА-ЗА ГУЛЬНЁЙ

Двайная памылка Сяргея Кавальчука

Днямі міністр спорту Беларусі раскрытыкаваў тэнісістку ***Вікторыю Азаранка****, якая адмовілася выступаць на Алімпіядзе ў Токіа. Як кажуць, успомніў пра ўчарашні дзень.*

«Такія паводзіны не ўпрыгожваюць Азаранка ні як спартсменку, ні як чалавека, ні як грамадзяніна Беларусі, – распякаў былы супрацоўнік Службы бяспекі прэзідэнта **Сяргей Кавальчук**, які зараз кіруе беларускім спортам, былую першую ракетку свету. – *Гэта непрыемна. Ну як не пазмагацца за гонар краіны? Не дапамагчы ў той момант, калі ў табе маюць патрэбу. Не павесці за сабой маладых, не натхніць іх сваім прыкладам. Тую ж не заўсёды стабільную Арыну Сабаленка. Ды і ўласныя амбіцыі задаволіць і паспрабаваць замахнуцца на тытул двухразовай алімпійскай чэмпіёнкі».*

Славутая тэнісістка пакуль ніяк не адрэагавала на гэты выпад міністра спорту, аднак можна ўспомніць, з чаго ўсё пачыналася.

Пасля выбараў мінулага года, калі людзі выступілі супраць фальсіфікацый падчас выбарчай кампаніі і гвалту з боку сілавікоў, выказалася і Вікторыя Азаранка.

«Я вельмі люблю Беларусь і малюся, каб усе бакі спынілі гвалт і беспарадкі і перайшлі да мірных перамоў, – заявіла спартсменка. – *Толькі такім чынам можна вырашыць узніклыя рознагалоссі і вярнуцца да мірнага жыцця».*

Праз нейкі час у інтэрв'ю *NewYork Times* Вікторыя больш падрабязна агучыла сваю пазіцыю: *«Усё, што адбываецца зараз у Беларусі, разбівае мне сэрца. Вельмі сумна і вельмі складана казаць пра гэта. Я толькі спадзяюся, што гвалт неадкладна спыніцца. Я не магу распавядаць пра гэту сітуацыю без слёз на вачах.*

Спадзяюся, што галасы людзей будуць пачуты. Як я ўжо казала, гэта вельмі складаны прадмет для абмеркавання. І я не хачу нікога пакрыўдзіць або каб мае словы выкарыстоўваліся кім-небудзь у сваіх мэтах. Таму буду рабіць тое, што лічу патрэбным, не прыцягваючы да гэтага ўвагі медыя, якія могуць перакруціць усё па-свойму».

Пасля гэтага Вікторыя Азаранка заняла нейтральную пазіцыю – не выказвалася з нагоды таго, што адбываецца ў Беларусі, але і не выступала ў нейкіх прапагандысцкіх сюжэтах.

Але для многіх абсалютна нечаканай стала заява спартсменкі, што яна не паедзе на Алімпіяду ў Токіа. Прынятае рашэнне Вікторыя патлумачыла досыць коратка: *«Я прыняла вельмі складанае для мяне рашэнне не браць удзелу ў Алімпійскіх гульнях…»*

Да гэтага часу не вядома, што стала сапраўднай прычынай адмовы тэнісісткі. Гэта маглі быць і траўмы, і жаданне лішні раз не рызыкаваць, каб не захварэць у Токіа на каранавірус, і, магчыма, прыхаваная грамадзянская пазіцыя.

Але, як бачым, для таварыша Кавальчука непрымальны ніводны варыянт, бо Азаранка павінна была і ў сне думаць толькі пра «гонар краіны».

Да яго, відаць, ніяк не можа дайсці, што спартсмены могуць праігнараваць нават спаборніцтвы такога ўзроўню. І зусім не таму, што не любяць Радзіму. У тэнісістаў і лёгкаатлетаў таксама можа быць і гонар, і годнасць, і людзі разумеюць, што насамрэч адбываецца ў краіне. Міністр у першую чаргу і павінен выслухоўваць усіх спартсменаў, знаходзіць падыход да кожнага, а не сядзець у сваім крэсле толькі для таго, каб дзяліць іх на «правільных» і «няправільных» ды кідаць кавалкі з барскага стала тым, хто «адданы» ці ў лепшым выпадку – маўклівы. А нязгодных – ату іх!

У тэнісе ёсць такое паняцце, як двайная памылка. Гэта калі і з другога разу не атрымліваецца падача, і саперніку аддаецца ачко. Як мне падаецца, Сяргей Кавальчук так і не зразумеў, што вынік у спорце можа быць толькі тады, калі ў спартыўнай сям'і лад і згода. Гэта яго першая памылка. А калі дылетант у спорце пачнае павучаць прафесіяналаў, то гэта ўжо двайная памылка і поўны аут.

Правaліліся на Алімпіядзе – дык рабіце ўрокі над памылкамі!

Алесь СІВЫ.

SOS!

Губляем…

У Гродне пад пагрозай разбурэння апынулася ўнікальная забудова канца XIX стагоддзя – былая кафляная фабрыка. Помнік, які прызнаны гісторыка-культурнай каштоўнасцю, ужо пяць гадоў выстаўляецца на аўкцыёны, а новага гаспадара так і няма. Гістарычная забудова знікае на вачах.

Абадраная тынкоўка, дзіркі ў сцяне, асунуты дах…

У XIX стагоддзі, калі Друцкія-Любецкія будавалі кафляную фабрыку, гэта была ўскраіна горада, а зараз – ўзмежжа старога Гродна, які так любяць і гараджане, і турысты. Былая кафляная фабрыка месціцца за чыгуначным вакзалам на вуліцы Чырвонаармейскай і не вельмі прыкметная. Дарэчы, яна паспяхова працавала да Другой сусветнай вайны і нават пасля яе, да 1950 года, а пазней прадпрыемства аб'ядналі з цагельным заводам, і ў выніку ўтварыўся камбінат будаўнічых матэрыялаў, які існуе дагэтуль. У савецкія часы ў будынках фабрыкі знаходзіліся розныя будаўнічыя арганізацыі.

Цяпер, калі праходзіш па вуліцы Чырвонаармейскай побач з былой фабрыкай, робіцца нават страшна. Найбольш трагічна выглядае фасад з боку чыгуначнага вакзала: абадраная тынкоўка, правалены дах, раструшчаная цэгла… У адным месцы яна наогул абвалілася – утварылася дзірка, у якую можа пралезці падлетак. Менавіта ў гэтым месцы шыфер на даху асунуўся і ў любы момант можа адбыцца абвал.

З другога боку забудовы, у двары, у адным з будынкаў дах ужо з'ехаў, шыфер трымаецца на чэсным слове. Пад сценамі валяюцца бутэлькі ад алкаголю. Патрапіць сюды можна без перашкод, а значыцца, да бяды ўсяго крок.

Дарэчы, будынак, як высветлілася, не нічыйны – ён належыць трэсту «Гроднагарбуд». Толькі вось арганізацыя ўжо некалькіх гадоў як банкрут, праходзіць перыяд санацыі, распрадаецца ўся маёмасць. Трэсту відавочна не да былой кафлянай фабрыкі, якую ніхто не купляе.

«Гэта трагедыя»

Гісторык **Мечыслаў Супрон** упэўнены: гэта вялікая бяда, калі такія помнікі пад пагрозай знікнення. Менавіта яны ўтвараюць у горадзе своеасаблівую атмасферу, надаюць яму больш канкрэтнае ўражанне гістарычнасці. Такі помнік у Гродне ды і ў цэлым у краіне не адзін, і іх трэба ратаваць, каб потым было што паказваць і нашчадкам, і турыстам. Але, на жаль, дзяржава не спяшаецца гэта рабіць.

– *Гарадскія ўлады, выстаўляючы такія аб'екты на аўкцыён, імкнуцца на іх зарабіць*, – сумна заўважае гісторык. – *А варта было б аддаваць іх за адзін рубель тым, хто не пабаіцца набыць і аднавіць.*

Адзін з будынкаў былой керамічнай фабрыкі ў Гродне пасля рэстаўрацыі.

Што датычыцца непасрэдна будынкаў кафлянай фабрыкі, то на пачатку месяца яны былі выстаўлены на чарговы аўкцыён, пачатковы кошт складаў 1,23 мільёна рублёў. На аўкцыён не прыйшоў ніводзін пакупнік. Зараз будынкі фабрыкі прадаюць за 879 тысяч рублёў. Але ці знойдуцца зацікаўленыя набыць будынкі і за такі кошт? Мой суразмоўца сумняваецца. У краіне мала інвестараў з грашыма, а замежныя ў сілу абставін не спяшаюцца ўкладваць грошы ў Беларусь.

З іншага боку, ёсць прыклад, як выглядае адзін з будынкаў комплексу, які гродзенская фірма «Лявута і С» набыла яшчэ ў 2015 годзе. Дырэктар фірмы **Пётр Лявута** публічна распавядаў, што будынак быў у трагічным стане, а праз год пасля набыцця комплекс прызналі гісторыка-культурнай каштоўнасцю. Не проста было выканаць патрабаванні да рэканструкцыі, паколькі ўсе працы даводзілася ўзгадняць з Міністэрствам культуры. Але цяпер яго можна паказваць як прыклад рэстаўрацыі. Праўда, як заўважае гісторык, гэта хутчэй выключэнне, чым правіла.

Будынкі былой кафлянай фабрыкі на вуліцы Чырвонаармейскай у Гродне.

А былі планы…

У 2019 годзе Гродна наведаў расійскі шоўмен **Андрэй Разін**. У мясцовых СМІ ён бойка распавядаў, што ягоны тата паходзіць з Гродна і ў свой час нібыта яго радня валодала керамічнай фабрыкай на Чырвонаармейскай. Шоўмен заяўляў, што мае намер набыць гэтую гістарычную забудову, рэстаўраваць і адкрыць там керамічную вытворчасць, наладзіць прамысловы турызм, каб кожны наведвальнік мог сам сабе зрабіць фігурку на памяць, а таксама навучаць дзяцей забытым рамёствам.

Вось толькі планы засталіся планамі, калі гарадскія ўлады паведамілі шоўмену, колькі гэтая забудова будзе каштаваць на аўкцыёне. Разін планаваў атрымаць паўразбураныя будынкі фабрыкі задарма.

У тым самым 2019 годзе гарадскія ўлады хацелі прадаць разам з будынкамі фабрыкі і надзел зямлі (21 сотку), які месціцца побач. Умовы аўкцыёну абавязвалі пакупніка збудаваць на гэтым месцы гандлёва-выставачную пляцоўку для рамеснікаў і народных майстроў, з тым каб арганізаваць тут невялікі рамесніцкі рынак. Ідэя таксама засталася толькі ідэяй. Яе не падтрымалі нават самі рамеснікі.

А што станецца з будынкамі фабрыкі яшчэ праз зіму, калі яны выстаяць? Губляецца нават тое, што ёсць...

Міхал КАРНЕВІЧ, Гродна.

КАЛОНКА АЛЕСЯ НЯЎВЕСЯ

Бядуюць-плачуцца чынушы, што будуць у гразі па вушы

Камітэт Дзяржкантролю, праверыўшы Полацкі райвыканкам, выявіў, што там занадта часта мыюцца падлога, вокны, сцены, столь. Кантралёры прапанавалі на трэць скараціць колькасць прыбіральшчыц.

Для ўлады нашай, скажам прама,
Цяпер няпростыя часы,
І нат чынам з райвыканкама
Зацягваць трэба паясы.
У Дзяржкантроль – заданне «зверху»:
У выканкамах тут і там
Правесці пільную праверку:
Мо дзе шыкуе выканкам,
Хоць эканоміць трэба сродкі
І скараціць, магчыма, штат,
Бо мы пад санкцыямі ўсё-ткі
І грошай у казне няшмат.
…Не хваляваўся ў час праверкі
Райвыканкама старшыня:
Усе папры і паперкі,
Якія плодзяцца штодня,
Як людзі кажуць, у ажуры,
Прычым гара такіх папер.
А ў кантралёраў від пануры:
Знайсці хоць штосьці быў намер,
Каб напісаць у справаздачы
Пра недахопы хоць чуць-чуць
І іх начальнік зноў убачыў,
Што недарэмна хлеб ядуць.
Ды не сумелі кантралёры
Сур'ёзных выявіць грахоў,
Таму яны і не ў гуморы –
Вымова будзе ад «вярхоў».
І тут уздумаў пахваліцца
Райвыканкама старшыня:
– У нас будынак – як святліца,
Паўсюль пануе чысціня,
Хоць з усяго, лічы, раёна
Сюды прыходзіць рвань ды голь.
Чаму? Бо ў нас амаль штодзённа
Калоны, вокны, сцены, столь
Абслуга мые, а падлогу
Шаруе нават дзень пры дні.
Людзей хапае, дзякуй богу… –
Давольны від у старшыні. –
У калідорах, кабінетах –
Зірніце самі – бляск і шык!
Пашкадаваў аб словах гэтых,
Аб тым, што распусціў язык,
Бо акрыялі кантралёры,
А потым нават ажылі.
– Дык вы, выходзіць, год каторы
Тут жывяце, як каралі! –
Знайшлі нарэшце недахопы
І гнеўна ўсклікнулі яны: –
Да нас бяда ідзе з Еўропы!
Дык чым з дзяржаўнае казны
На прыбіральшчыц траціць грошы
І пачувацца, як князі,
Купілі б лепш сабе галёшы,
Каб не насіць сюды гразі.
Ці, скажам, што датычыць столі.
Нашто так часта мыць яе?
І раз за год было б даволі –
За дзень ніхто не заплюе.
Няма сумнення: неўзабаве
Належны выдасца загад,
І на карысць усёй дзяржаве
Райвыканкам скароціць штат.
Для прыбіральшчыц гэта драма –
Як сон кашмарны ці дурны.
Ды горш чынам з райвыканкама,
Скавычуць, бедныя, яны:
– Мы будзем у гразі па вушы!

***

Засведчыў хай бы Дзяржкантроль,
Што проста лынды б'юць чынушы
І, так сказаць, плююць у столь.

Новая справа

– Я справу новую адкрыю,
І будзе іншым каленкор:
Разбагацею з той пары я.
– Вы бізнесовец?
– Пракурор.

Прыкмета даросласці

Так даказваў адзін «грамацей»,
Што дзяўчынкі сталеюць раней:
– Калі стукне дванаццаць гадоў,
У дзяўчынкі ўжо бюст –
Будзь здароў!
Ну а цыцкі-мяшкі ў мужыка
Вырастаюць пасля сарака…

Не як мама, а як тата

У маладзёна з жонкай – драма:
Надзей было багата,
Што будзе гатаваць, як мама,
А дзеўка п'е, як тата.

ТЕНДЕНЦИИ

Белые американцы превращаются в меньшинство?

Доминированию белой расы в Северной Америке подходит конец, следует из опубликованных данных последней переписи. Жители европейского происхождения (в англоязычной демографической науке именуемые Caucasian) всё еще составляют почти 60 процентов населения.

Демография – наука точная. Уже через поколение количество белых американцев, с одной стороны, и их сограждан африканского, азиатского и латиноамериканского происхождения, с другой, сравняется. А еще поколение спустя, во второй половине текущего века, цветное или смешанное население сделает так называемых WASP (белокожих с культурными корнями в одной из протестантских ветвей христианства) меньшинством.

We no speak Americano

Хотя само по себе изменение расового состава населения США не является для демографов чем-то неожиданным, но, по признанию директора Бюро переписи США, социологов поразила скорость этого процесса.

Американское население оказалось намного более разнообразным по этническому, расовому и культурному признаку, чем когда бы то ни было в прошлом. Само деление населения на белое и небелое выглядит уже не отражающим истинной картины, заявил глава бюро **Николас Джонс**.

Перепись 2020 года также показала, что более невозможно применять к белым американцам определение «большинство», а к небелым – соответственно «меньшинство». Если во время прошлой переписи (2010) число американцев, относящих себя к белым, составляло 223,6 миллиона, то десять лет спустя таковых оказалось 204,3 миллиона, или на 8,6 процента меньше.

Второй по численности этнокультурной группой в США оказались, как и раньше, латиноамериканцы, но по сравнению с 2010 годом они существенно сократили отрыв. Сегодня испаноязычных граждан США на 23 процента больше, чем десятилетие назад. В это сообщество не включаются нелегальные мигранты и их дети (так называемые dreamers – «мечтатели»), число которых неофициально оценивается в 11–12 миллионов человек. Испанский язык уже не одно десятилетие имеет в США статус де-факто второго официального, а в так называемых солнечных штатах (в первую очередь в Калифорнии) на нем говорит больше людей, чем на английском.

Третью по численности этнорасовую группу составляют черные американцы. Еще 4,1 процента отнесли себя к людям смешанной этничности (в 2010 году таких было только 1,9 процента).

В целом население, так или иначе относящее себя к «небелому», составляет сегодня большинство в 289 графствах (десять лет назад таких было 260). И «испанизация» Америки, по-видимому, необратима, как глобальное потепление: число детей в белых семьях за десять лет сократилось на 13 процентов. Впервые за всю историю США белых детей рождалось за минувшее десятилетие меньше, чем цветных или смешанных, – 47,3 процента от общего числа новорожденных. Самый высокий прирост рождаемости был отмечен у родителей азиатского и латиноамериканского происхождения. Кроме белых семей стало меньше рождаться детей у родителей-аборигенов и у афроамериканцев.

Соответственно, в следующем поколении детей, у которых оба родителя белые, станет еще меньше – многим белым женщинам детородного возраста просто не найдется пары из своей расовой группы.

Игорь МАКСИМОВ.

К БАРЬЕРУ!

Генерала Минобороны России Алахвердиева арестовали за эксплуатацию солдат на дачах

Заместитель начальника инженерных войск Вооруженных сил России, генерал-майор **Руслан Алахвердиев** привлекал солдат к работам на дачных участках. Об этом сообщает «Коммерсант» со ссылкой на правоохранителей.

По материалам дела, генерал-майор с 2019-го по 2021 год неоднократно давал военнослужащим в Москве и Московской области незаконные указания о направлении на различные работы на принадлежащих ему садовых участках в Красногорском районе Московской области.

Ранее стало известно, что арест генерала признали законным. Об этом *«Ленте.ру»* сообщила пресс-секретарь суда **Ирина Жирнова**. По итогам слушаний инстанция отказалась освободить офицера, признав законным избрание ему меры пресечения в виде содержания под стражей до 28 сентября.

Алахвердиев был арестован еще в середине августа и отправлен в СИЗО после того, как нарушил условия подписки о невыезде и стал оказывать давление на фигурантов дела о коррупции. Уголовное дело сразу по двум статьям УК РФ – ч.6 ст.290 (получение взятки в особо крупном размере) и ч.1 ст.285 (злоупотребление должностными полномочиями) – 3-й следственный отдел ГВСУ возбудил 28 июля 2021 года.

НОВОСТИ ГЕРМАНИИ

Большинство немцев хотят работать из дома

Более двух третей работающего населения Германии, которые работали во время пандемии из домашнего офиса, хотели бы и дальше иметь такую возможность.

Рабочее место в собственных четырех стенах – за время пандемии жители страны высоко оценили данную возможность, сообщает представитель энергокомпании Eon, по заказу которой и было проведено исследование.

Основной причиной, по которой работники столь высоко оценили работу из дома, по их словам, является солидная экономия времени из-за отсутствия необходимости поездок между домом и офисом. Среди других важных аргументов в пользу работы из дома названы более гибкий график, экономия транспортных расходов и вклад в защиту окружающей среды.

Автомобиль из вторсырья

Глава правления BMW Оливер Ципсе на автосалоне IAA в Мюнхене представил автомобиль, на 100% сделанный из лома и вторсырья. С моделью «i Vision Circular» группа запускает совершенно новый класс автомобилей. Об этом рассказывает Autoexpress.

«BMW хочет стать самым экологичным автопроизводителем в мире. «i Vision Circular» – это не просто исследование дизайна, а новый образ мышления, с которым мы разрабатываем новый класс и архитектуру электромобилей для новых поколений моделей. Они пойдут в серию начиная с 2025 года», – заявил Ципсе. Само понятие «i Vision Circular» (в переводе "у меня круговое зрение») символизирует взгляд на производственную технологию замкнутого цикла.

Кузов малолитражки сделали из переработанного неокрашенного алюминия и стали. *«Его можно легко снова вернуть в цикл переработки»*, – рассказал главный дизайнер BMW **Адриан ван Хойдонк**. Корпус из вторичного алюминия в целях экологии не красили, а анодировали под бронзу. Заднюю часть сделали из переработанной стали, ее цвет является результатом термической обработки. Хром, двойные рамки, планки, декоративные планки и украшения не используются. Логотип BMW просто нанесли лазером на металл.

Внутри автомобиля тоже нет ни хрома, ни кожи – только переработанный материал, в основном пластик. Там, где нужно соединить разные материалы между собой, они соединяются заглушками и винтами. Это сделали, чтобы их можно было легко разделить и повторно использовать при сдаче автомобиля в утиль.

«Очень важно избегать использования композитных материалов», – сказал Ципсе. Поэтому в «i Vision Circular» нет экранов: все важные для водителя сведения отображаются на лобовом стекле. И состоятельные, и социальные клиенты предъявляют всё более высокие требования к ответственному потреблению. Производитель сделал философию замкнутого цикла своим лейтмотивом на выставке IAA.

«i Vision Circular» показывает, что потребности клиентов в роскоши могут быть удовлетворены с помощью автомобиля, сделанного из переработанных материалов.

Новой моделью BMW хочет дать представление о том, *«как индивидуальная, устойчивая и роскошная мобильность может выглядеть в городской среде в 2040 году»*.

Кто предлагает повысить налоги?

Это звучит как розыгрыш, но в Германии действительно есть люди, которые сами согласились бы платить более высокие налоги. Речь идет об обладателях состояний в миллион евро и больше. Некоторые из них организовали инициативу #taxmenow («обложи меня налогом прямо сейчас») и собирают подписи за внесение поправок в налоговое законодательство.

Главный аргумент богачей – чрезмерное количество налоговых льгот для их категории. Как уточняют представители движения, за последние 30 лет правительство Германии инициировало *«слишком много исключений финансового характера для богатых»*. В частности, только десять важнейших налоговых льгот обходятся государству не менее чем в 80 миллиардов евро ежегодно.

«По сути, страна просто теряет огромную прибыль на фоне высоких расходов в условиях пандемии», – констатируют поборники налоговой справедливости.

Каких налогов требуют для себя миллионеры Германии? В качестве первого шага они требуют отмены льгот по налогу на наследство для богатых: *«Действующее правило неконституционно. Снова должен применяться принцип, согласно которому налог рассчитывается в зависимости от размера наследуемого имущества: чем он больше, тем выше сумма»*.

Также организаторы инициативы выступают за установление минимального глобального налога и повышение налога на прибыль для самых высокооплачиваемых работников. А в случае начисления налога на бизнес должно быть отменено освобождение от налога на доход от аренды.

«Слишком часто влиятельность и шансы в жизни определяются происхождением и вовремя полученным наследством», – комментирует инициативу **Кристоф Траутветтер** из Сети защиты прав налогоплательщиков. По его мнению, дополнительный доход, полученный в результате предлагаемых реформ, можно было бы использовать для обеспечения социального жилья (на нехватку которого правительство Германии жалуется уже года два), улучшения системы образования или снижения налогов для всех.

ІНІЦЫЯТЫВА

Дамы-музеі мясцовага побыту

У Зэльвенскім раёне Гродзенскай вобласці на тэрыторыі ўсіх сямі сельсаветаў адкрываюць дамы-музеі мясцовага побыту. Чатыры ўжо дзейнічаюць. Падобнага стаўлення да сваёй мінуўшчыны не назіраецца ні ў адным раёне вобласці, зрэшты, як і ў цэлым па краіне. У адным з такіх дамоў-музеяў – у мястэчку Дзярэчын – пабываў карэспандэнт «Народнай Волі».

Ідэю прапанаваў кіраўнік раёна

Дамы-музеі ў Зэльвенскім раёне адкрываюць у пакінутых хатах. Гаспадары, якія некалі іх будавалі, ужо сышлі ў нябыт, а іх дзецям і блізкім у сілу розных абставін яны аказаліся не патрэбны.

Спецыяліст аддзела спорту і турызму Зэльвенскага райвыканкама **Дзмітрый Сухалет**, які непасрэдна ўдзельнічае ў гэтай ініцыятыве, распавядае, што ідэю стварыць дамы-музеі падаў старшыня райвыканкама **Дзяніс Альшэўскі**. Ён, як высветлілася, добра памятае жыццё ў такой хаце і заўсёды з цеплынёй аб гэтым гаворыць. А цяпер, маўляў, паўсюль аднолькавая тэндэнцыя: старэйшыя пакаленні сыходзяць, а моладзь і дзеці не заўсёды ведаюць, як і ў якіх умовах жылі іх бацькі і дзяды.

– *У нас у раёне сем сельсаветаў, дамоў пустуючых шмат, а таму і было прынята рашэнне стварыць такія дамы-музеі,* – кажа Сухалет. – *Мы не замахваемся на археалогію, на нешта старажытнае – наша ідэя паказаць побыт людзей, аўтэнтычныя рэчы, якія акружалі сялян у XX стагоддзі. Для маладых пакаленняў гэта ўжо гісторыя.*

Працу па стварэнні дамоў-музеяў усклалі на мясцовыя сельсаветы і работнікаў аддзела культуры. Экспазіцыю вырашылі ствараць з усіх рэчаў матэрыяльна-гаспадарчай дзейнасці людзей таго рэгіёна, дзе адкрывалі канкрэтны дом-музей мясцовага побыту. Дзмітрый Станіслававіч робіць акцэнт на тым, што нават у іх невялікім раёне ў кожным сельсавеце ёсць свае адметнасці побыту людзей.

– *У нас, як і традыцыйна ў Заходняй Беларусі, ёсць вёскі каталіцкія і праваслаўныя, а таксама і такія, дзе дзейнічаюць і праваслаўны, і каталіцкі храмы,* – зазначае мой суразмоўца. – *У адной з вёсак былі вядомыя на ўсю акругу ганчары, у другой – бондары, у трэцяй – ткачыхі і г.д. У гэтым і была адметнасць.*

Шмат грошай не спатрэбілася

У Дзярэчыне ў Дом-музей мясцовага побыту ідзём са старшынёй сельсавета **Аляксандрам Белякалам**. На адной з местачковых вуліц звычайная сялянская хата з адпаведнай шыльдай. Адкрылі музей зусім нядаўна, на пачатку верасня.

У музейным пакоі, прысвечаным спадчыне Сапегаў у Дзярэчыне.

Аляксандр Аляксандравіч адкрывае хатку, уключае святло. У сенцах на сцяне паліто, кажушок, ватоўка – рэчы яшчэ былых гаспадароў. Хатцы на выгляд гадоў 80, гаспадароў не стала, а дзеці жывуць у горадзе і перадалі яе сельсавету.

У доме ўжо даўно не жылі людзі, але ён збудаваны, як заўважае мой суразмоўца, з сапраўднага дрэва, дах пакрыты, не працякае, а таму хата стаіць.

– *Вялікіх грошай сюды не ўкладалі,* – кажа старшыня сельсавета. – *Падфарбавалі звонку, сцены пабялілі – усё сваімі сіламі разам з людзьмі. Многія экспанаты засталіся ад гаспадароў, некаторыя – з пустуючых дамоў, нешта людзі прыносяць, і я сам езджу па ваколіцы і самае цікавае збіраю.*

Аляксандр Аляксандравіч кажа, што, падбіраючы хатку пад музей, глядзелі, каб у ёй была сапраўдная руская печка з цэглы, абмазаная глінай і пабеленая, з лежаком. Дарэчы, печка ўражвае, бо незвычайная, не груваcткая, а вельмі ахайная і функцыянальная. Экспанатаў пакуль не так і шмат, але атмасфера вясковай хаты XX стагоддзя тут адчуваецца.

Жалезны ложак, люлька, каб калыхаць дзіця, куфар з натканымі дыванкамі, калаўрот, прайгравальнік з вінілавымі кружэлкамі, прас на вуглях, гліняныя збаночкі, маслабойка, посуд на прыпечку, чыгункі, на сценках старыя здымкі, іконы... Напэўна, усе гэтыя рэчы хатка на сваім вяку бачыла.

– *Не стае тэлевізара «Нёман»,* – усміхаецца старшыня сельсавета. – *А гэта былі першыя тэлевізары, што з'явіліся некалі ў нашых вёсках, з памерам экрана – як зараз у кожнага дзіцёнка на гаджэтах.*

А ў каморцы цэбры, кош для хатніх кілбас, шынкоўка, інструмент сталярскі – усе рэчы аўтэнтычныя і нібыта заўсёды тут знаходзіліся.

– *Гэтая наша зацея вельмі мясцовых людзей зацікавіла,* – кажа Аляксандр Аляксандравіч. – *Пераважна пенсіянеры прыносяць сюды розныя старыя рэчы, і адчуваецца, што ім хочацца, каб нашчадкі ведалі і бачылі, як яны жылі. Хочацца людзям нешта пасля сябе пакінуць...*

Планаў шмат

Дзмітрый Сухалет кажа, што найперш хочацца, каб сюды прыходзілі дзеці, вучні школ, бо нават многія вясковыя зараз не ведаюць, для чаго прызначаны тыя ці іншыя рэчы, і не ўмеюць імі карыстацца. Для гэтага раённым аддзелам адукацыі ўжо распрацаваны план, паводле якога школьнікі з усяго раёна змогуць аб'ехаць усе сем музеяў, каб пазнаёміцца з бытам сваіх продкаў. Плануецца асобны маршрут па дамах-музеях і для дарослых.

– *Стратэгічна мы плануем уключыць нашы музеі ў маршруты, якія распрацоўваюцца для праекта «Заходняя скарбонка»,* – распавядае Дзмітрый Станіслававіч. – *Гэты турыстычны праект уключае ў сябе Слонімскі, Зэльвенскі, Ваўкавыскі і Свіслацкі раёны, дзе дастаткова шмат цікавых месцаў і помнікаў.*

Спадар Сухалет зазначае, што толькі ў Дзярэчыне цікаўныя турысты могуць затрымацца больш, чым на дзень. У мястэчку існуе музейны пакой, прысвечаны спадчыне Сапегаў, дзейнічае музей рамёстваў, дзе пастаянна абываюцца майстар-класы для турыстаў, а цяпер яшчэ з'явіўся і Дом-музей мясцовага побыту.

– *Некалі гэтая пандэмія скончыцца, і мы зараз не спыняемся рыхтаваць турыстычныя маршруты і аб'екты,* – заўважае Сухалет. – *А турысты абавязкова прыедуць, бо ў нас ёсць што паглядзець.*

У музейным пакоі спадчыны Сапегаў, куды я таксама завітаў, атмасфера іншая, чым у Доме-музеі мясцовага побыту. Дарэчы, ён існуе толькі два гады, і ёсць планы, каб пашыраць экспазіцыю. Пасярод залы макет палаца Сапегаў, на сценах рэпрадукцыі Напалеона Орды, у тым ліку з выявай Дамініканскага кляштара і касцёла, нешматлікія экспанаты – усё гэта таксама мінулае Дзярэчына. Палаца і кляштарнага комплексу, на жаль, ужо няма. Шкада, што ад мінуўшчыны мала што засталося, няма да чаго наўпрост дакрануцца, каб адчуць подых гісторыі. Таму такія нават сціплыя музеі сёння бясцэнныя.

Міхал КАРНЕВІЧ.

СТРАНИЦЫ ИСТОРИИ

Как польские еврейки сражались с нацистами

«Если нам суждено погибнуть, так давайте погибнем все вместе! Но поставим перед собой цель – умереть как герои», – с такими словами в феврале 1943 года обратилась к своим подругам девушка из еврейского гетто, созданного нацистами в период оккупации Польши в городе Бендзине. Тогдашняя провинция Верхняя Силезия, на территории которой находился Бендзин, стала центром польско-еврейского сопротивления.

О том, как еврейские женщины в Польше сражались с нацистами, рассказывает в своей новой книге историк из Нью-Йорка **Джуди Баталион**, внучка пережившей Холокост польской еврейки. В немецком переводе произведение, вышедшее в мюнхенском издательстве Piper, называется «Sag nie, es gäbe nur den Tod für uns. Die vergessene Geschichte jüdischer Freiheitskämpferinnen» («Никогда не говори, что нам осталось только умереть. Забытая история еврейских борцов за свободу»).

Реконструкция забытого

В один из морозных февральских дней 1943 года, когда евреям в Европе грозило полное уничтожение, жители Бендзинского гетто собрались вместе, чтобы принять важное решение: ехать ли Фрумке Плотницкой, являвшейся одним из лидеров польско-еврейского сопротивления, в Постоянную палату третейского суда в Гаагу, чтобы обратиться с иском о защите еврейского народа? Взгляды всех собравшихся были устремлены на Фрумку. Внимательно смотрела на нее и 19-летняя участница еврейского сопротивления Рения Кукелька…

Так начинается книга, материалом для которой послужили многочисленные свидетельства очевидцев, мемуарные источники, архивные документы. Десять лет понадобилось Джуди Баталион на реконструкцию практически забытой истории о бесстрашном сопротивлении еврейских женщин нацистским оккупантам в Польше. Обратиться к этой теме ее заставила случайность.

Как-то в Лондоне, просматривая в Британской библиотеке исторические документы, которые она собиралась использовать для своего очередного проекта, Баталион обнаружила издание на идиш под названием «Женщины в гетто». Тогда, как признается Джуди в своей книге, ей подумалось, что у нее в руках образец агиографической литературы с «талмудическими рассуждениями о женской силе и храбрости». И вдруг, пролистывая книгу, Джуди стала выхватывать слова «женщины», «саботаж», «огнестрельное оружие», «камуфляж», «динамит».

Об описанном в книге Джуди Баталион никогда раньше не слышала, хотя ее бабушка была польской еврейкой, которая пережила Холокост. Рассказанное в книге настолько потрясло писательницу, что она стала продолжать поиски. И, как пишет Баталион, в результате выяснилось: женщин, принимавших активное участие в сопротивлении немецким оккупантам в еврейских гетто от Бендзина до Варшавы, оказалось неожиданно много. Польские еврейки тайком проносили в гетто огнестрельное оружие, взрывали железнодорожные пути и склады с боеприпасами, уничтожали эсэсовцев.

Бесстрашные курьеры

Фрумка Плотницкая, добровольно приехавшая в Польшу из белорусского Пинска, чтобы помогать евреям в борьбе против нацистов, погибла в августе 1943 года во время восстания Бендзинского гетто. Ее юная подруга, белокурая зеленоглазая Рения Кукелька, которую трудно было принять за еврейку, вместе с другими девушками, рискуя жизнью, работала так называемым курьером. Курьеры осуществляли связь между подпольными группами, помогали эвакуировать находившихся в опасности людей, поставляли в гетто и из гетто деньги, поддельные документы, боеприпасы, передавали информацию.

В конце концов Рения была схвачена нацистами и подвергнута жестоким пыткам. Однако ей удалось бежать и по фальшивым документам перебраться в Будапешт, а потом в Палестину. Позже она написала на иврите книгу о своей жизни в Польше. Рения Кукелька прожила долгую жизнь и умерла всего несколько лет назад в окружении родных и близких.

Моральное сопротивление

В своей книге Баталион особо подчеркивает: евреи оказывали нацистам также моральное, духовное и культурное сопротивление, распространяя книги на идиш, делясь друг с другом последним куском хлеба, подбадривая друг друга, рассказывая смешные анекдоты даже тогда, когда их везли в лагеря смерти, – чтобы уменьшить страх, вселить в людей мужество, выжить самим и помочь выжить другим.

В качестве примера такого культурного сопротивления Джуди Баталион приводит девушку из Лодзинского гетто Хению Рейнхарц. Вместе с другими женщинами она спасала от сожжения книги из городской библиотеки и тайно переправляла их в гетто, где книги прятали в подземелье. Об этом позже писала сама Рейнхарц, которой удалось пережить Холокост. По ее словам, чтение помогало перенестись в другой мир, погрузиться в жизнь литературных героев, разделять их радости и печали и хотя бы на время забыть о действительности, страхе и голоде. Сама Хения, укрываясь от нацистов, читала роман «Унесенные ветром».

Бойцы сопротивления, захваченные в Варшавском гетто в 1943 году.

За сохранение памяти

Книгу Джуди Баталион, проникновенно рассказывающую об этой забытой странице истории, с большой деликатностью перевела на немецкий язык **Мария Зетнер**. В беседе с *DW* переводчица подчеркивает, насколько важно было издать это произведение в Германии. *«Когда я переводила и читала о том, что немцы делали с еврейскими женщинами, мне было стыдно. Как немцы мы несем ответственность за сохранение этой памяти, за сохранение ее для будущих поколений. Мы несем ответственность за то, чтобы подобное не повторилось»,* – говорит она.

Как отметила в видеоинтервью DW Джуди Баталион, для нее было важно пролить свет на две забытые страницы истории. *«С одной стороны, это история еврейского сопротивления, особенно в Польше. А с другой – женщины и Холокост»,* – подчеркивает она.

Книгу Джуди Баталион уже с восторгом приняли в США и Великобритании, она вошла в список бестселлеров по версии *The New York Times*. По ней собираются снять художественный фильм и документальную ленту, а также поставить спектакль.

ПОСТАЦЬ

Зямная галактыка Алены Васілевіч

Пішу пра легендарную постаць беларускай літаратуры. Не абы-куды адрасую сваё слова – у «Народную Волю», гэтую праўдзівую вястунку, якую нязменна любіла яна, старэйшая на планеце жанчына-пісьменніца. Выпісвала і чытала незалежнае перыядычнае выданне ад самага пачатку яго заснавання, не раз друкавала тут свае творы, а ў цяжкія перыяды яго жыццядзейнасці падтрымлівала грашыма.

І вось яе не стала, жыццё дакасіў жнівень, восьмы ягоны ранак, – на 99-й вярсце шырокага, багатага на падзеі шляху, адведзенага ёй лёсам. На трэці дзень было адпяванне па-беларуску і развітанне ў сценах крэматорыя, у яго рытуальнай зале. Родныя, блізкія, сябры, прыхільнікі жыццядайнага таленту слыннай творцы збіраліся на жалобную вячэру – побач з раёнам сталіцы, дзе яна жыла. Пазней урну з прахам нябожчыцы пахавалі на радзіме, ля матчынай магілы, у прысутнасці землякоў-вяскоўцаў, настаўнікаў Случчыны, супрацоўнікаў «Слуцкага кур'ера». Валодзя Васілевіч, сын Алены Сямёнаўны, калі апускалі урну, сказаў: «Бывай, мамачка!.. Ты вярнулася дадому».

Адышла. Назаўсёды. Такі непахісны закон.

«І ўсё ж як адчайна не хочацца зміырыцца з гэтым непахісным «назаўсёды»!

Чалавек радаваўся, пакутаваў, тварыў… Чалавек жыў!

І хіба гэтага недастаткова, каб ён застаўся? У памяці, у душах, у сэрцах тых, хто ведаў яго, хто з ім сустракаўся, хадзіў па адных вуліцах?..

Успамінайма пра іх!»

Словы ў двукоссі належаць ёй самой. Іх знайшоў я ў кнізе «Першая жонка нябожчыка» (2002), дзе ў раздзеле «Успамінайма пра іх…» – гаворка пра кагорту творцаў, добра знаёмых і чымсьці блізкіх яе сэрцу. Тут іх цэлы тузін, паэтаў, празаікаў, артыстаў. Раней, у кнізе «Люблю, хвалююся – жыву» (1986), пісьменніца цёпла ўзгадвала Якуба Коласа, Янку Маўра, Міхася Лынькова, Івана Мележа… Прыйшоў час успамінаў пра Алену Сямёнаўну Васілевіч. Можна не сумнявацца: кожнаму, хто яе ведаў, успомніць ёсць пра што. Хто чытаў яе аповесці, апавяданні, эсэ, эцюды, роздумы, нататкі ды іншыя творы, абавязкова зноў і зноў – пры новым прачытанні – будзе знаходзіць там штосьці запаветнае, сакраментальнае – тое, што бясконца прываблівае і зачароўвае. І ў жыцці, і ў творчасці яна валодала усёй гамай пачуццяў, была бязмежна памяткою і ўлюбёнаю ў хараство, у белы свет. Некалі прапанавалі ёй з рэдакцыі аднаго расійскага часопіса: «Напішыце пра вашу творчую лабараторыю». Дужа дасціпна, з усім уласцівым ёй пачуццём гумару, яна адказала: *«…у сваёй творчай «лабараторыі» я вылучыла б такі высокакаштоўны элемент, як любоў».* Так, менавіта найперш любоўю прадыктавана ўся яе творчасць. Любоўю да Краіны Дзяцінства, адкуль паходзіць яе знакамітая тэтралогія «Пачакай, затрымайся…», уганараваная ў 1976 годзе Дзяржаўнай прэміяй БССР. Любоўю да нашай Бацькаўшчыны, да людзей, да мілагучнай роднай мовы. Пісьменніца выхавала ў сваёй душы высокую чуйнасць да моўнага багацця і напоўніцу авалодала гэтым найдарожчым скарбам. Цяпер аж цяжка паверыць, што было ў яе на пачатку пісьменніцкага шляху. Яе першую кніжку «Шляхі-дарогі» нямала хвалілі, і яна асмелілася пацікавіцца ў свайго куміра – любімага Якуба Коласа, ці спадабалася яму гэтае тварэнне. *«Ён адказаў не адразу,* – прызнаецца Алена Сямёнаўна ў сваім эсэ пра вялікага народнага паэта «На ўсё жыццё», – *адказаў, гледзячы некуды ўбок: «Мова вельмі нязграбная. Трэба вучыцца мове».*

«І гэта мяне страшэнна здзівіла. Нязграбная мова? У мяне і думкі пра гэта не было! – з гранічнаю шчырасцю працягвае яна сваё публічнае прызнанне. – *Усе мае, як кастрыца, жарсцвяныя, «маючыеся» і «працуючыя», «нагадваўшыя» і «змагаўшыеся» нават не краналіся маіх вушэй. Яны ўсё роўна як ватай былі заткнутыя».* І падагуліў гутарку Канстанцін Міхайлавіч катэгарычна: *«Без мовы… Калі няма адчування слова, то не трэба і пісаць».*

Ёй было вельмі сорамна: як магла адважыцца дакучаць?!.. *«І ўсё ж, відаць, сорам той… пайшоў мне на карысць»,* – заўважае пісьменніца.

У творчым поспеху шмат можа быць складнікаў. Але калі ў нашым выпадку вызначальным складнікам называецца любоў, то вельмі дарэчы тут і памяць; яна асабліва адметная была ў Алены Васілевіч. У адной з кніжак сваіх яна расказала, як з роднай Даманшчыны бралі яе, васьмігадовую, у Слуцак, у Зялёны сабор, калі блізкая радня памінала там яе матулю (прайшоў год пасля смерці): *«Памятаю, як правіў службу архірэй – увесь у белых рызах. Як прыслужвалі яму – таксама ва ўсім белым, як анёлы, са свечкамі ў руках хлопчыкі, не большыя за мяне… А яшчэ як на кліpасе неабсяжнага сабора спявалі пеўчыя. І прасілі Бога за маю маму… «Упокой, Господи, души усопших раб твоих!» І як маліўся за яе архірэй у белых рызах… «Господи, помилуй! Господи, помилуй! Господи, помилуй!» Было горна і жаласна. І хацелася плакаць. І па маме… І плакаць ад кранальнага, крыштальнага таго спеву».*

Якая была Алена Васілевіч, пісьменніца і чалавек, засведчылі не толькі яе творы, яе ўспаміны, а і, безумоўна, «думкі ўголас» – адказы на «жывыя» пытанні відных беларускіх перыядычных выданняў ды на іхныя анкеты. Пытанні пачасту задаваліся вострыя, адказы – яшчэ вастрэйшыя. Першае пытанне Галіны Каржанеўскай, якая прадстаўляла «ЛіМ», датычылася настальгіі па былых часах; маўляў, ці не адносіцца Алена Сямёнаўна да тых «многіх» настальгуючых? Адказ, даволі разгорнуты, завяршыўся так: *«Самі часы і гады – самі па сабе – яшчэ нічога не вызначаюць… Усё залежала – заўсёды – і залежыць ад людзей ці нелюдзяў, якія ўзнікаюць у пэўныя часы-гады і прыходзяць (ці захопліваюць яе!) да ўлады. І ўжо – ад Бога ці д'ябла (гісторыя чамусьці аддае перавагу д'яблу) – твораць яны сваю волю-ўладу над людзьмі. Дзе і як стукне каму ў галаву… Хіба ў нас сёння іначай?»* (Апублікавана ў кнізе «Першая жонка нябожчыка».)

Недалікатным падаўся мне ўступ да наступнага пытання (пра тое, чым каштоўныя дзесяцігоддзі сталага жыцця; што яны прыўнеслі ў досвед творцы):

«– Існуе такі выраз: «Прыгожая старасць». Здаецца, гэта пра Вас.

– Вашымі вуснамі ды мёд піць… – сказала юбілярка (ёй спаўнялася тады 75). *– Старасць, дарагая Галіна Анатольеўна, яна і ёсць старасць… З ёю толькі найлепш трымацца дому. Найлепш таксама пакідаць яе дома, калі ідзеш людзям на вочы…»*

Далей адказ разгарнуўся ледзь не на старонку. Аніяк не магу прамінуць хоць бы вось гэта: *«Я належу да тых шчаслівых людзей, якім лягчэй жыць без «амбіцый»… Ніколі, напрыклад, не было ў мяне імкнення «заняць пасаду»… Імкненне кідацца выконваць «сацыяльныя заказы». Не ўмела вынаходзіць і адгуквацца «ў час» на «актуальныя тэмы»… Не ўмела «закручваць» сюжэты: каб у чытача – валасы на галаве дыбам!»*

У адной з гутарак «Крыніцу»-часопіс прадстаўляў Леанід Галубовіч (апублікавана ў «Крыніцы» №25 і ў вышэйназваным выданні Алены Васілевіч). Апроч развag пра жанчын у літаратуры ён пацікавіўся: «Наколькі для Вас творчасць ёсць катарга, наколькі – воля?» Адказ атрымаўся, на мой погляд, паэтычны: *«Гэты стан, гэты свет ні з чым не параўнальны. Нават з каханнем – калі ты нібыта і па зямлі не хадзіла, а нібыта толькі лунала недзе… Пад аблокамі! Не параўнаеш нават з мацярынствам, калі туліш да перапоўненых пяшчотай грудзей сваё дзіця… Гэты стан душы назвы не мае!»* Але не менш цікавы працяг адказу: *«А што датычыць вызначэнняў: катарга, ланцугі, наручнікі… Усё гэта тады і ў таго, мабыць, хто сапраўды не здольны існаваць без творчых «кайданоў»… Не здольны, не можаш – адкладзі! Пахадзі босымі нагамі па зямлі… Леў Талстой і той араў і касіў і нават шыў боты… (І, пэўна так ратаваў сябе ад «катаргі»?..)»* Далей гэты адказ разгорнуты яшчэ на паўстаронкі. З каштоўнымі думкамі і… творчымі сакрэтамі (прывяду хоць некалькі сказаў): *«Сама я «ратуюся» тым, што паперад жанчына, чым пісьменніца. Я не ведаю пакут ад літаратуры. З мяне хапае майго жыцця… Гэта, аднак, не азначае, што пішацца мне лёгка. Гэтак узяла, прысела – мімаходзь – да стала і пайшла… страчыць! Кожны сказ на кожнай новай старонцы – сама з сабою – я прамаўляю, агучваю не адзін раз, не два, не сем разоў часам! Пакуль – на слых – не загучыць ён у адпаведнай – на гэты момант – адзіна патрэбнай мне танальнасці… Іншая справа, што праз нейкі час – не раз так здараецца – усё зноў «ляціць», зноў патрабуе новага пошуку. Але хіба гэта пакута, катарга?.. Гэта – найсаладзейшая, найжаданая няволя!»*

Наступнае пытанне прагучала так: «Вы – укаранелая традыцыяналістка ў літаратуры. Але ж, пэўна, адчуваеце, як літаратура пачынае задыхацца сама ад сябе – ад напісанага, назапашанага, напластаванага стагоддзямі… Ды і тое выцясняецца з духоўнага ўжытку тэлеэкранам, кіно, камп'ютарнымі праграмамі… Што рабіць Слову, каб не **ўпусціць** чалавека?» Пачатак пытання, мабыць, некарэктны. Гэта адчулася ў першых сказах адказу: *«Я сапраўды – «укаранелая». Я не навучылася ні хадзіць на галаве, ні станавіцца на катурны…»* А на істотнае пытанне пісьменніца дала сутнасны адказ: *«Избави нас от лукавого…» Шчырае Высокае Слова – яно мае гэтакую ж боскую ўладу, калі звернута да розуму, да сэрца і сумлення (калі яны ёсць у чалавека, а калі «сатана правит бал»?). Слова ўжо ўпусціла чалавека. А яшчэ больш упусціла грамадзяніна… У нашай дзяржаве».*

Восьмае па ліку пытанне назаву яршыстым: «Чаму ў нашай літаратуры нічога з забароннага па тых часах не засталося ляжаць у пісьмовых сталах літаратараў? Ці было такое замірэнне з пануючым ладам жыцця, што ўжо і не верылася, і не думалася пра магчымае іншае будучае? Званні, ордэны, прэміі, ганарары, сталы заказаў, кватэры, дамы творчасці – адным словам, закармліванне пішучай брацii, вядома, давала патрэбны плён, атрафіравала творчасць… Як вы сябе адчувалі ў той сітуацыі і як чалавек і як пісьменніца?» Бадзёры «экзаменатар», мабыць, не чакаў такіх узважаных, пераканаўчых контраргументаў: *«Хто яго ведае, чаму ў нашых, беларускіх, шуфлядах-сталах нічога («як у людзей») не засталося «дысідэнцкага»… Можа, гэта праз «ментальнасць» нашу – асцярожнасць беларускую… Напішаш, пакінеш, схаваеш… А там прыедуць уначы, знойдуць… Ды, вядома ж, і павязуць!.. …Што датычыць званняў, кватэр, ордэнаў, ганарараў, сталоў заказаў, дамоў творчасці… Дык, мілыя мае праведнікі! Назавіцеся мне хоць адзін, хто з вас адмовіўся – учора, пазаўчора, сёння не даюць! – ад кватэры, ці ганарараў, ці таго ж стала заказаў, ці Дома творчасці? Ці не імкнуўся – на злом галавы! – у члены Саюза пісьменнікаў? (Выключэнне, мабыць, толькі Анатоль Сідарэвіч і Сяргей Дубавец.) І што – вы ўсур'ёз так думаеце пра «атрафіраваную» творчасць? А такое імя – адно толькі! – як Іван Мележ – вам нічога не гаворыць? Ці, можа, сёння нехта з «новых» апярэдзіў ужо яго? …У мяне заўсёды быў – так склалася жыццё – найперш бясконцы жаночы марафон. (Самой гадаваць, вучыць, ладкаваць дзяцей. Не заўсёды паспяхова, не заўсёды, як хацелася…) Літаратура – хацела я таго ці не хацела – была як бы на другім плане. Што, аднак, не пакідала ў мяне адчування ні абдзеленасці, ні няшчаснасці. Тым больш не выклікала зайздрасці: ні да чужога поспеху, ні да чужых лаўраў ці дабрабыту… Зайздросціла я, грэшніца (і не знаходзіла ў сабе ні розуму, ні моцы суцешыць сябе), жанчынам-мацяркам: у каго былі… ружовыя тоўсценькія дзеці! Мае былі – сухары-зялёнкі… Вам смешна? А я вось выказалася – і як быццам зняла грэх з душы…»*

(Заканчэнне на 8-й стар.)

«О мова матчына пявучая мая! Густая, нібы мёд, іскрыстая, як сонца!»
А.Васілевіч.

ПОСТАЦЬ

Зямная галактыка Алены Васілевіч

(Заканчэнне. Пачатак на 7-й стар.)

Вядома, якая балючая ў беларусаў тэма роднае мовы. Дзявятае пытанне Л.Галубовіча да шаноўнай госці часопіса было такое: «Якімі вам бачацца перспектывы беларускай мовы і літаратуры на ўваходзе ў трэцяе тысячагоддзе?» Адказваць Алена Сямёнаўна пачала як бы здаля: *«Прэзідэнт Украіны Кучма ў Канадзе – пры афіцыйным пратаколе – пакуль не забяспечылі яму перакладчыка з яго роднай – украінскай! – мовы, на чужой мове не сказаў ні слова! Гонар нацыі. У Беларусі – пасля прэзідэнцкага рэферэндуму – жыхарства рэспублікі атрымала законны (?!) дазвол адмовіцца ад беларускай мовы. Мовы нацыі! І прэзідэнт рэспублікі і дагэтуль нават не здольны ўразумець, як ён перад усім цывілізаваным светам сам сябе... высек! … Пра якую перспектыву можна весці гаворку пры такім лікбезаўскім узроўні дзяржаўнага «мыслення»?»* Крытыка вышэйшай дзяржаўнай асобы не была забаронена, аднак такое сабе дазволіць мала хто мог… Яна была па-грамадзянску смелая.

Рэдакцыя той жа «Крыніцы» папрасіла Алену Васілевіч даць адказы на анкету – скласці сваю міні-анталогію, назваўшы 21 верш 21 беларускага паэта XX стагоддзя. І яна склала – ад Янкі Купалы («А хто там ідзе?..») да Леаніда Дранько-Майсюка («Вершы чароўнай А.»). Але яна так любіла і ведала паэзію, што недаўменна ўздыхнула: *«Я вычарпала «ліміт»? А паэма-вершаваныя філасафічныя «Сады» лірыкаў-казачнікаў Уладзіміра Дубоўкі і Васіля Віткі? Было там дзе разгуляцца на волі няўтомнаму Пегасу!.. А лірыка Генадзя Бураўкіна і Васіля Зуёнка, непадробным пачуццём усё зведаўшага і ўсё спасцігшага падабрэлага сэрца ўзнесеная на новую мудрую вышыню? А космас, а фантасмагарычная галактыка паэтычных уладанняў Рыгора Барадуліна! Як адшукаць у яе бязмежжы адзін толькі верш? Я ўпэўнена, сам Барадулін будзе блукаць і стоміцца. А Разанаў Алесь? Яго надвоблачны ўзлёт – адзіны ў абраным ім курсе (хоць у яго нямала ўжо і эпігонаў) – ён сягнуў сёння далёка за межы (і геаграфічныя) беларускай Паэтычнай Дзяржавы. Што дае падставу ганарыцца ўсім нам: Беларус-Паэт нарэшце стаў вядомы не толькі як «пан сахі і касы». Ах, каб толькі ў гэтым над і завоблачным узлёце побач з Майстрам было крышачку цяплей і звычайнай зямной душы…»* Яшчэ і постскрыптум ёй спатрэбіўся, каб назваць паўтузіна менш вядомых.

Дарэчы, і ў прозе заўважаліся ёю не толькі знакамітыя і шырокавядомыя. Прыклад паказальны: *«Прачытала пранізліва шчымлівыя «Дзіцячыя гульні пасля вайны» Міколы Купрэева. Колькі ў гэтай аповесці-ўспаміне чалавечай дабрыні і спагады! (Наша літаратура, як і само жыццё сёння, наталяе сябе – амаль выключна – жорсткасцю і падзеннем роду людскога.) Якія «нябачныя свету слёзы», сцішаныя, дзяціныя, дрыжаць на яе старонках…»* Увага да аўтараў сталася ў жыцці Алены Васілевіч неад'емнай з даўняй пары, калі яна была кансультантам у «Курской правде», а пасля загадвала аддзелам культуры ў часопісе «Работніца і сялянка». Там, у часопісе, друкаваліся многія, а некаторыя нават пачыналі свой творчы шлях. Яшчэ школьнікам В.Кастручын гартаваў свае творчыя сілы якраз у рэдакцыі гэтага даступнага выдання. «Ольгина долька» – так называўся яго першы аповед пра мурашку, ухвалены і надрукаваны Аленай Васілевіч. Пазней яна блаславіла яго першы зборнік «Берёзкины одёжки». Пасля рэкамендавала маладога творцу ў пісьменніцкі саюз. Валерый Кастручын стаўся вядомым не толькі ў Беларусі. Алена Сямёнаўна яго пачала называць беларускім Прышвіным. Замацавалася за ім і колішняя, ёй жа прыдуманая, мянушка: Мурашка. Кастручын па-беларуску піша сваё імя – Валер. Ён з добрым хваляваннем распавядае: *«Штогод, з 2010-га да 2019-га, да дня нараджэння Алены Сямёнаўны я прыходзіў з новым зборнікам, уручаў ёй з аўтографам, і на кожную кніжку яна адгукалася. А ў 2019 годзе, пазнаёміўшыся з кнігай апавяданняў «Ангел милый», яна сказала: «Вы – сур'ёзны пісьменнік».*

Два лісты ад Алены Васілевіч зачытваў мне вядомы пісьменнік Уладзімір Ягоўдзік. Яна, тадышняя загадчыца рэдакцыі ў выдавецтве «Мастацкая літаратура», заўважыла ягоны талент і запрашала прысылаць рукапіс будучага зборніка.

Я звярнуўся да Андрэя Федарэнкі, аднаго з маіх самых любімых празаікаў, з пытаннем, што ён думае пра Алену Васілевіч. Ён сказаў мне, што любіў і паважаў яе, як мала каго. *«Некалі ў часопісе «Крыніца» ў рубрыцы «Постаць» напісаў пра яе колькі старонак, хваліў «Пачакай, затрымайся…» ды іншае, ставіў у адзін шэраг з Мележам і Чорным. Яна прыслала мне ўдзячны ліст, затым яшчэ адзін. Тыя лісты берагу як каштоўную памяць».*

У тым часопісе, пра які ідзе гаворка («Крыніца», №25), Андрэй Федарэнка, пранікліва разважаючы пра пісьменнікаў розных, у тым ліку і пра А.П.Чэхава, адзін ягоны твор, Алену Васілевіч адносіць да імпрэсіўных творцаў, *«якія не стараюцца ўладарыць над чытачом, а ідуць з ім поруч, здзіўляюцца разам з ім, даюць яму волю для асацыяцый».* Там ён выступіў і як глыбокі аналітык, і, найперш, як таленавіты і рэдкасна ўважлівы чытач. Натуральна, Алена Сямёнаўна адазвалася. І адазваўся на маю просьбу Андрэй, малайчына, скапіраваў ейны лісток за 5 студзеня 1997 года, лісток настолькі прачулы, іскрысты, жыватворлівы (слова В.Ластоўскага), што, калі б я і не ведаў, ад каго ён, пазнаў бы: *«Дарагі Андрэй Міхайлавіч! Не! – мілы Андрэй! Учора «Крыніца» падаравала мне «Крыніцу» (№25). Па шчырасці кажучы – і з нечаканым, і з вельмі, па-мойму, узнёслым «партрэтам»… І ў ёй Ваша добрае, вельмі важнае для мяне слова! Чаму важнае? Таму што прагучала яно з вуснаў сённяшняга маладога чалавека, пісьменніка, талент якога я люблю! Ён мне блізкі, і ён грэе і суцяшае маю душу… Ёсць Дабрыня, ёсць Светласць! Ёсць тое чароўнае, што здольна запальваць у душы чалавека шчасце… Але гэта я не ўмею вызначыць словамі… Дзякуй Вам! Сардэчна* (подпіс Алена Васілевіч). *З Новым годам! З Калядамі!»*

Не памылюся, калі скажу: любоў да талентаў, самых розных, пульсавала ў яе ў крыві, невераготна чыстая, таму і прадыктоўвала: *«Лячыся хараством»; «Хараство выратуе свет? Ці выратуе – не ўпэўнена. Што лечыць – прысягаю».*

Алена Васілевіч была своеасаблівым Эстэтычным Цэнтрам. У ёй столькі жыло сонца, што да яе людзі імкнуліся адусюль. А шанавала не толькі геніяў, класікаў – яна высока цаніла, часта цытавала маладзейшых, непаўторных: Міхася Стральцова, Жэню Янішчыц, Ніну Мацяш, Веру Вярбу, амаль земляка Леаніда Галубовіча, заакіянскіх беларусаў – Наталлю Арсенневу і Алеся Салаўя… У яе зямной галактыцы ставала месца ўсім улюбёным, закаханым, зачараваным, нераўнадушным, усяму чалавечнаму. А што да лячэння хараством, то найперш сваім хараством яна лячыла. У кастрычніку 1985-га, калі Алена Васілевіч аказалася ў санаторыі «Прыдняпроўскі» (пад Рагачовам), да яе дайшла чутка, што ў Жэні Янішчыц вельмі цяжка захварэў сынок. Цытую радкі з непараўнанага эцюда «Жэня, Жэнечка, дзе ты?!»: *«Ці я не ведала, колькі важыць матчына пакута над хворым дзіцем?.. Ведаючы, што шчырае слова спагады і падтрымкі калі і не паможа, то хоць гаюча павее на збалелае сэрца, я тут жа напісала Жэні ліст. А неўзабаве атрымала і ад яе адказ. «Мілая Алена Сямёнаўна, добрага Вам здароўечка! Дзякуй Вашаму адзыўліваму шматпакутнаму сэрцу, дзякуй за ўсе харошыя пажаданні!»*

Той Жэнін ліст быў грунтоўны – пра ўсё перажытае над цяжка хворым сыночкам. Яшчэ цытую Алену Васілевіч: *«… Перачытваю старонкі таго даўняга Жэнінага пісьма, і, здаецца, і сёння, як жывую, бачу яе, ўкленчаную перад сынавым ложкам, над спалатнелым любым тварыкам… Чую роспачны голас-маленне да дактароў, да Бога: «Выратуйце!.. Злітуйся, Усявышні, над маім сыночкам!» …Знямелая Муза пакідае бальнічную палату. Застаецца адна Маці. Сам-насам са сваёй Любоўю, Надзеяй і Верай. Вершы вернуцца да яе потым. Пра вершы Жэні Янішчыц пісалі і яшчэ напішуць. Іншыя. Я ведала Жэню не толькі як Паэтэсу. Я ведала – Маці і Жанчыну».*

Крыху вышэй чытаю: *«…Перагортваю Жэніны кнігі. Па многу разоў вяртаюся і перачытваю радкі, якія помню і люблю. Нешта, пэўна, блізкае і сугучнае знаходзіла, адчувала і яе душа на маіх уласных старонках».*

«Мілая Алена Сямёнаўна, дай Бог здароўя, бо жаль наш несканчоны. Дзякуй лёсу, што ёсць Вы і Ваша глыбокае сэрца. Ваша творчасць!!! Ваша Жэня Янішчыц». (Такі надпіс пакінула паэтэса на кнізе лірыкі «Пара любові і жалю».)

***

Хто б ты ні быў, шаноўны чытач, думаю, лёгка ўявіш, як пашанцавала мне, што і я зведаў напоўніцу цеплыню і святло няўтомна-чалавечнага сэрца-сонца Алены Васілевіч. І ў кнігах. І ў жыцці, працуючы ў рэдакцыі, якой яна кіравала. Тады мы выдавалі добрыя кнігі, напрыклад – «Люблю будзённы дзень». Дзякуй, Алена Сямёнаўна, за свята нашых плённых будняў! За абаяльную ўсмешку Вашых вуснаў і вачэй! За Вашы кнігі, да якіх вяртаюся як да гаючай крыніцы. Ніколі не забуду Ваша крылатае мне пажаданне *«Нястомнага ўзлёту ў паэзіі, нястомнай хады ў прозе»* на тытульнай старонцы кнігі «Пачакай, затрымайся…» у красавіку 1979 года. Нашмат пазнейшы аўтограф Вы мне падаравалі з кнігаю «Першая жонка нябожчыка»: *«Васілю Жуковічу… Якія тут скажаш словы, дарагі Васіль? Радуюся, што Вы ёсць у беларускай паэзіі. І не меней захапляюся, што проза дарує Вам таксама натхнёныя спатканні… Выбірайце (час ёсць!), якая з гэтых каханак мілейшая Вам. І няхай іскрыцца насустрач Ваша паэтычнае, усё ж паэтычнае! Пяро!»*

Яшчэ я Вам дужа ўдзячны, што выдатна выхавалі сына, з кім я пасябраваў і каго палюбіў як брата. Ён жа ахоўна дагледзеў Вас і здзейсніў усё так, як Вы хацелі. Светлая памяць!

Васіль ЖУКОВІЧ.

З КНІГІ

Алена ВАСІЛЕВІЧ

НАДГРОБНАЕ РЫДАННЕ

– Уставай, Мікалай! Што гэта ты зусім ужо выбраўся дадому, брат?.. А нас яшчэ пагасцяваць пакідаеш?.. Не затрымаемся ўжо доўга і мы. Чакай нас там. У сябе дома… А хату хлопцы змайстравалі табе ладную. Ладную! Прасторную хату зладзілі. Раскошна табе будзе ў ёй… І дошкі добрыя. Добрыя! І пагабляваныя як след, а не абы-як. Хваёвыя дошкі, як звон! Не з абы-якіх аполкаў, як старой Ганначцы труну скідалі летась. А таксама ж, як і ты, папашчыравала на гэтай зямельцы, папаломвала і спіну, і рукам таксама зроду спачыну не дала. Не дала! Ды і ногі стаптала да таго, што нічога ад тых ног нібыта і не засталося… І такую вось падзяку мела. Займела труну з аполкаў…

А ты, Мікалай, дзякаваць Богу, нічога! Вунь якім франтам выстраіўся ў дарогу! І пры гальштуку, і капялюш пры сабе, і акуляры… Каб яшчэ тваю дубальтоўку! Гэтулькі выхадзіў ты з ёю лесу і балота… Гэтулькі лісоў і зайцоў упаляваў… А качак! У хату да цябе, было, як зойдзеш, як насмажыць іх твая Вера ў печы, дык пахата – нос зрывае!.. Каюся, грэшны, я не раз зайздросціў табе: жыве ж чалавек! Маючы гаспадарку і прорву іншага рознага клопату – яшчэ ж і каля пчол здатны быў ты ўвіхацца! – раптам кінуў усё і, як пан які, пашпацыраваў сабе са стрэльбай на паляванне… Але ж у цябе да гэтага такая ўжо хэнць была!.. А рыбу лавіць – гэтага ты не ўмеў і не любіў. Хоць дарэмна! Я вось, калі буду гэтак, як ты зараз, адыходзіць, дык загадаю, каб мне ў дамавіну – збоку, пад стружкі – абавязкова прыхавалі вуду… Мо часам і спатрэбіцца на тым свеце. Хто гэта ведае, што нас там чакае, які занятак… У якія вароты мяне ці другога скіруе Пятрок-ключар. Каб у рай надарылася трапіць, то яно мо і някепска было б – вылежваўся б сабе дзе-небудзь у цяньку пад яблыняй ды салодкімі яблычкамі-райкамі ласаваўся б. Праўда, хутка, відаць, надакучыла б. Сумота, як ні кажы, чалавеку ад працы ды адна толькі ляжня ў цяньку, ды гэтыя яблыкі. І болей нічога! Вось калі ўзяць і цябе – ты ж, брат Мікалай, на гэтых часовых нашых гасцінах, як і я сам, пакуль тут яшчэ затрымаўшыся, як ні кажы, а і чарку браў добрую… А райскія яблыкі – яны што?.. Але ж, браце, калі і ў другія вароты папхне цябе той пільны надта Пятро, то, мабыць, яшчэ менней пацешышся. Скокі скакаць на гарачай патэльні не доўга паскачаш. А як яшчэ – хто там у іх галоўны? – ды лізаць тую патэльню пякельную прымусяць? Думаеш, у іх там, як і ў нас тут, не трапіцца такіх згубных вертыкальшчыкаў? За грахі – скажуць! А хто – нягрэшны? І як ты ўтрываеш без граху? Вазьмі хоць і мяне самога. Укінуў у воз калгаснага бурака! Еду, а ён, халера, з добрага кормніка – ляжыць у разоры пры самай дарозе. Дык як тут размінешся? Саскочыў ды ўскінуў на воз. А тут – скуль яго толькі чэрці вынеслі? – старшыня на сваёй «Ніве» насустрач!.. Спыняецца, вылазіць з машыны. І я спыняюся, вядома. З гэтым кормнікам на возе. Старшыня толькі – зырк на яго! І да мяне: «Вязі, кажа, у кантору… паказвае на бурака… І пакладзі, кажа, на мой стол… А вечарам не пазніся на агульны сход!..» Ты ж, Мікалай, добра памятаеш той сход… Бурак-кормнік ляжыць на ўрачыстым стале, я стаю пры ім збоку, як у жалобнай варце, а старшыня вядзе сход. І ты ж, Мікалай, падрываўся ад рогату з мяне на тым сходзе… Ды куды, скажы, пасля таго майго сораму скіруе мяне Пятро-ключар? У якія вароты?.. І ў цябе, брат Мікалай, усяго было за век – і грахоў, і неграхоў-хібаў… Ці я, па-суседску жывучы, не ведаю. З адной тваёю Вераю… Вунь як яна разліваецца сёння! Цяпер пазнае – як не адна ўжо да яе пазнала – што значыць застацца бабе адной без гаспадара, без мужчыны… А то ўсё мы ім кепскія!.. Але ж, кажуць пра нябожчыкаў альбо адно толькі добрае, альбо лепей нічога не казаць, лепей змоўчаць… Вось і я, ідучы да цябе, падбадзёрыў крыху сябе ў каморы, каб Кацярына мая не ўбачыла, каб лішняй звягі не было: «Хоць сёння прытрымай сваю мянташку. Не смяшы людзей. Дай радні паплакаць ды развітацца з нябожчыкам…» Як быццам я сам, без яе, не ведаю… Надгробнае рыданне. Паследнее цалаванне… Ды я і кажу: бывай, Мікалай! Такога ўжо суседа, як ты, больш я не дачакаюся… А калі што якое і было між намі, дык, брат, даруй! А яшчэ лепей – прысніся! Раскажы, як яно табе там будзе, каб і нам, хто тут яшчэ застаўшыся на гэтай тлумнай гасціне, ведаць і не сумнявацца: спяшацца нам туды, услед за табою, дзе *ні пячалі, ні ваздыханія*, ці ўсё яшчэ затрымацца, забавіцца тут… Пекла яно тут то пекла, але ўсё ж зверху, а не там, дзе цябе засыпаюць жоўтым пяском…

★★★

…Такім надгробным рыданнем праводзіў майго брата Колю сусед яго Іван.

Добрыя людзі-суседзі праводзілі цябе, Колечка! І радня, якая ацалела яшчэ за твой ўжо неаглядны век – восемдзесят сем гадоў… – і радня з'ехалася. Прыехаў па тэлеграме і апошні стары сябра – з партызаншчыны яшчэ! – якім гэтак шчыра ты ганарыўся і хваліўся мне заўсёды пры стрэчы: «Мой Вася палкоўнік…» Сам-то ты не выслужыўся і ні ў якія чыны не выбіўся, Коля. Ні дабрабагацця не нажыў за век… Можа, за большае набытае меў толькі тое, што трох дачок-падчарак выгадаваў. Што ніводную ніколі нават словам нядобрым не пакрыўдзіў… Таму і плакалі яны па табе, і збіралі-праводзілі ў апошнюю дарогу, як родныя дочкі.

…Каб здолеў ты, Коля, устаць! Каб здолеў выйсці са свае вечнае хаты і паглядзець, якую ўтульную сядзібу на сваіх вясковых, па-людску дагледжаных могілках выбралі табе твае нясквапныя суседзі. Куст бэзу схіліўся ў цябе над галавой. Суцешніца-вярба плакучым голлем схілілася да ног… А за агароджай могілак – тут жа непадалёчку – нястомна кіруецца ў сваю бясконцую дарогу вясёлая Пціч…

Каб здолеў ты, Коля, устаць… Бачыцца мне, як паволі-паволі азірнуўся ты наўкола… Як абвёў самотна-замглёным позіркам мілы свет… Як коратка махнуў рукою – твой жэст, пакорліва ўсміхнуўся:

– То, можа, і нічога сабе… Няхай так і будзе.

(З кнігі А.Васілевіч «Першая жонка нябожчыка».)

Адрас рэдакцыі: 220030 Мінск, вул.Энгельса, 34а.
Прыёмная: тэл./факс (017) 326-68-71
Рэкламны аддзел (017) 363-66-04
nvonlineinfo@gmail.com
http://www.nv-online.info
Падпісныя індэксы:
63222 – для індывідуальных падпісчыкаў,
632222 – для прадпрыемстваў і арганізацый.

Заснавальнік, выдавец і галоўны рэдактар Іосіф Паўлавіч СЯРЭДЗІЧ

Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі сродку масавай інфармацыі №947 ад 6 студзеня 2010 г. выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь (пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі №224 ад 6 сакавіка 2000 г.).